

ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γ. Κ. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΙΣ

Πτυχ. Ιερέως ἐν ΒΑΜΩ Κρήτης

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

*Εσωτερικοῦ Δρ. 25

ΝΕΑ ΖΩΗ

«Τὸ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ» (Β' Κορ. γ. β.).

ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Ἐάν τις θέλῃ νὰ ἔλθῃ ὀπίσω μου, ἅς ἀπαρνηθῇ ἑαυτὸν, καὶ ἅς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. καὶ ἅς με ἀκολουθῇ» Ματθ. ιθ' 24.

Ἄν ἀπὸ τὸ ἐδάφιον αὐτὸ ἔλειπαν αἱ δύο μεσαῖαι, φράσεις, τὰ πλήθη τῶν χριστιανῶν θὰ ἦσαν ἀναρίθμητα, διότι ὅλοι τότε δὲν θὰ εἶχαν κανένα λόγον ἢ δυσκολίαν ὅπως ἀκολουθήσωσι τὸν Ἰησοῦν.

Ἀλλὰ ἡ δυσκολία ὑπάρχει καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ ἐδάφιον ἄνευ τῶν 2 ὁρῶν: «ἅς ἀπαρνηθῇ τις ἑαυτὸν καὶ ἅς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ». Καὶ διὰ τοῦτο οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι ἐσκέφθησαν συμβιβασμόν.

Ἦπλωσαν τὴν χεῖρά των ἐπνίξαν τὴν συνέδησιν των καὶ ἐσβυσαν ὅ,τι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐφαρμόσουν ἀφίσαντες μόνον τὴν πρώτην καὶ τελευταίαν φράσιν: «Ἐάν τις θέλῃ νὰ ἔλθῃ ὀπίσω μου, ἅς με ἀκολουθῇ».

Ἔχουν δὲ καὶ ἐτοιμὴν τὴν δικαιολογίαν ὅτι, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ γίνουν ἄσκηται ἢ μοναχοὶ διὰ νὰ ἀρνηθῶν τὸ ἐγὼ καὶ νὰ σηκώσουν τὸν σταυρὸν των. Τὸ πᾶν εἶναι ν' ἀκολουθῇ τις τὸν Χριστὸν τὰ λοιπὰ δὲν ἐνδιαφέρουν.

Ὁ Ἰησοῦς λέγων τοὺς ἀνωτέρω λόγους χωρὶς ἀμφιβολίαν θὰ εἶχε ἀγανακτήσει ἐξ αἰτίας τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Πέτρου καὶ μὲ ὅσα εἶπεν ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ παρακινούμενος ἠθέλησε νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ζητεῖ ὁ Θεὸς ὡς κατέλληλον διὰ τὴν βασιλείαν του.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ ιθ' κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου βλέπομεν τοὺς μαθητὰς συναντιῶντας τὸν Ἰησοῦν, ὅστις τοὺς λέγει νὰ προσέχουν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδουκαίων· ἀλλὰ πῶς ἐκλαμβάνουν τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ; Νομίζουν ὅτι πρόκειται περὶ ὑλικῆς ζύμης καὶ ἀπαντοῦν, ὅτι ἄρτους δὲν ἔλαβον. Συγχρόνως δὲ ἀφίσαν νὰ ἐννοηθῇ καὶ μία

ἄλλη ἀπάντησις τῆς καρδίας των ἀπὸ τὴν ὁποίαν παρακινεῖται ὁ Ἰησοῦς νὰ τοὺς ἐλέγξῃ δι' ὀλιγοπιστίαν.

Ἡ στάσις αὕτη τῶν μαθητῶν φανερῶνει δύο χαρακτῆρας, τοὺς ὁποίους συναντῶμεν καθημερινῶς εἰς τὴν ζωὴν: τὴν ὑλοφροσύνην καὶ τὴν ἀπιστίαν.

Δὲν καταλαμβάνουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οἱ ἄνθρωποι διότι θέλουν νὰ τὸν ζυγίσουν μὲ τὴν στάθμην τῆς καρδίας των, ἣτις ἀποβλέπει εἰς τὴν ὕλην καὶ εὐχαριστεῖται εἰς τὴν ἀπιστίαν.

Ἀλλὰ ὁ Πέτρος, ὅστις ἔκαμε τὴν καλὴν ἐκείνην ὁμολογίαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ πῶς ἔπειτα νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Διδασκάλου τοῦ τὰς λέξεις «Ὑπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ»;

Ἐνόμισεν ὁ δυστυχὴς ὅτι μποροῦσε νὰ προφυλάξῃ τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ κινδυνεύοντος, ἀλλ' ἔπεσε εἰς τὴν παγίδα, διότι ἀπεκαλύφθη ἡ δειλία του καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ζωὴν του. ἠθέλησε νὰ ἐξοικονομήσῃ τὰ πράγματα, ἵνα μὴ πάθῃ τι ὁ Χριστός, ἀλλ' ἡ προσπάθεια αὕτη ἐφάνερωσε τὴν παλαιὰν καρδίαν του. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἀκούουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ εὐχαριστοῦνται, πλὴν διὰ νὰ τὸν δεχθῶν πρέπει νὰ ὑποστοῦν καὶ ζημίας, αὐτὸ ὅμως εἶναι πολὺ σκληρόν. Καὶ ἐνῶ ὁ θεῖος Λόγος ἔρχεται νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν καρδίαν των καὶ ἀπὸ τὴν θέλησιν των ἐξαρτᾶται νὰ δεχθῶν ἢ ν' ἀπορρίψῃ αὐτόν, καὶ ἐπαναστατεῖ ἐντὸς αὐτῶν καὶ ἔρχεται νὰ τοὺς ψυθιρίσῃ «Γενοῦ ἵλεως εἰς σεαυτὸν· δὲν θέλει γίνεαι εἰς σὲ τοῦτο». Ὅτι δηλαδὴ καὶ ὁ Πέτρος συνεβούλευσε τὸν Χριστόν.

Καὶ αὐτὸ ποῦ ἐξεγείρεται εἶναι ὁ ἐγωϊσμός, ὅστις ἐκτίθεται εἰς κίνδυνον. Ὅστις θέλει ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστὸν ἔχει νὰ θυσιάσῃ πολλά.

Ἡ φιλία τοῦ κόσμου εἶναι ἔχθρα εἰς τὸν Θεόν. Δὲν μᾶς ζητεῖται νὰ ἐγκαταλείψωμεν τοὺς φίλους μας ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν, τὴν ὁποίαν προηγουμένως διεπράττομεν μόνοι ἢ μετ'

αὐτῶν.

Ἡ φήμη τοῦ ὀνόματος μας πρέπει ν' ἀδιαφορήσῃ εἰς ὅτι δῆποτε θὰ ἔγγεν ὁ κόσμος διὰ τὴν νέαν μας ζωὴν.

Τὸ συμφέρον πρέπει νὰ παραμερισθῇ ἐφ' ὅσον στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀδικίας.

Αἱ παλαιαὶ κακαὶ συνήθειαι καὶ τέρψεις τῆς ζωῆς, ὅσαι δὲν εἶναι καθαφαὶ εἰς τὸν ἀγνὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἐκλείψουν, ἀντὶ αὐτῶν δὲ νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ ἐλπίμα τοῦ Ὑψίστου, εἰς τὴν ζωὴν μας.

Μὲ ἄλλους λόγους «νὰ φρονῶμεν τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τὰ τῶν ἀνθρώπων» καὶ ὄχι ἀντιθέτως ὥς ὁ Κύριος κατηγόρησε τὸν Πέτρον.

Ὁ Πέτρος μᾶς παρουσιάζει καὶ ἄλλην πλευρὰν ἀξίαν μελέτης. «νέσυρε τὴν μάχαιραν καὶ ἐκοίταζέ τινι πιστεύων, ὅτι ἡδύνατο νὰ καμῇ σωτηρίαν ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ. Ἄν βύλωμεν ὁπως πλησίον τῆς προστασίας αὐτῆς τὴν τριπλὴν ἄρνησιν τοῦ θὰ ἴδωμεν πόσον πτωχὸν καὶ ἀσήμενον ἦτο τὸ ἔργον καὶ ὁ ζήλος τοῦ ὑπὲρ τοῦ συλληφθέντος Κυρίου. Καὶ δὲν θὰ ἦτο ὑπεράσπισις μεγαλειτέρα ἐὰν τὸν ὁμολόγει παρὰ ἐὰν ἔσυρε τὴν μάχαιραν; Ἀλλ' ὅτι ἐπράξεν ὁ Πέτρος τὸ ἴδιον δυστυχῶς ἐπαναλαμβάνεται καὶ σήμερον.

Αὐτὸ τὸ ὁποῖον δὲν θέλει ὁ Θεὸς πράττειν οἱ ἄνθρωποι διότι τὸ εὐρίσκουν εὐκόλον, ἀρνοῦνται ὅμως μὲ τοὺς λόγους τῶν καὶ τὴν ἐν γένει ζωὴν τῶν αὐτῶν. Καὶ ἐνῶ τὴν ἄρνησιν αὐτὴν δὲν τὴν συναισθάνονται, θεωροῦν ἁμαρτίαν ἐὰν παραλείψουν τύπους τινας θρησκευτικούς καὶ ξηρὰ τινὰ καθήκοντα. Ὁ τύπος εἶναι εὐκόλος ἀλλ' ἡ ὁμολογία εἶναι δύσκολος. Διὰ τοῦτο οἱ ὁπαδοὶ τοῦ πρώτου εἶναι πολυάριθμοι ἐνῶ τοῦ δευτέρου μικρὰ μειονότης.

Ἐκεῖνο ποῦ κρατεῖ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ ἁμαρτία, ἡ ὁποία τοῦ δεσμεύει τὴν ἐλευθερίαν καὶ τοῦ υποδουλώνει τὴν θέλησιν. Ὅσος νὰ ἔχῃ τὴν διάθεσιν νὰ ἐκτελῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ συναντᾷ μεγίστας δυσκολίας, διότι ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ κυριεύει ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν σάρκα καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι βαρὺ καὶ δυσβάστακτον φορτίον.

Μὲ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ὅστις ἀπορίπτει τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου, ἐνῶ εἶναι σιδηροδέσμιος ἀπὸ τὰς ἀύσσειαι τῆς ἁμαρτίας ὅλοι ἔχομεν σχέσιν καὶ συγγένειαν ἐφ' ὅσον μετέχομεν ἐκ τῆς αὐτῆς ζύμης.

Ἐδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐνήργησεν ἐπὶ τῆς ζωῆς μας, ἀν δὲν μᾶς ἐκαθάριεν ἀπὸ τὸν ὄντων τῶν ἁμαρτιῶν, φερόμεθα ἀσφαλῶς πρὸς τὸν ψυχικὸν θάνατον, διότι τὸ φορτίον τῆς

σαρκὸς εἶναι θάνατος. Ὁ Ἰησοῦς παρουσίασεν τὸν Πέτρον ὡς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις δὲν φρονεῖ τὰ τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Ἀλλὰ τότε ποῖος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ φρονῶν τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τὰ τῶν ἀνθρώπων;

Τοῦτον μᾶς περιγράφει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰς ὀλίγας λέξεις τοῦ ἐδαφίου μας: «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν.....»

Τὸ ἐδάφιον αὐτὸ ἴσως φαίνεται ἐγωῖστικόν καὶ πολὺ σκληρόν. Διὰ τί ὁ Ἰησοῦς νὰ προσκαλῇ νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν; Καὶ διὰ τί ἀκολουθοῦντες αὐτὸν πρέπει ν' ἀρνηθῶμεν ἑαυτοὺς καὶ νὰ σηκώσωμεν τὸν σταυρὸν μας; Εἰς τὰ ἐρωτηματικά αὐτὰ ἀποκρίνεται τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ: «ἐκένωσεν ἑαυτὸν λαβὼν δοῦλου μορφὴν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ».

Ὁ Ἰησοῦς, ὅστις σὲ καλεῖ νὰ ἐλθῃς ὀπίσω αὐτοῦ, πρῶτος ἦλθεν ὀπίσω σου διὰ νὰ σὲ ζητήσῃ καὶ νὰ σὲ σώσῃ. Ὁ Ἰησοῦς, ὅστις σοῦ ζητεῖ ν' ἀπαρνηθῇς ἑαυτὸν, πρῶτος ἀπηρνήθη ἑαυτὸν, ἐταπεινώθη, ἐσμικρύνθη, ἔλασε τὴν δόξαν τοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐδέχθη κάθε προσβολὴν καὶ ἐξευτελισμὸν. Ὁ Ἰησοῦς, ὅστις σοῦ ζητεῖ νὰ σηκώσῃς τὸν σταυρὸν σου πρῶτος ἐσήκωσε τὸν ἰδικὸν του καὶ σοῦ ἤνοιξε μὲ τὸ αἷμα τοῦ τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον θὰ βαδίσῃς. Ἐκεῖ συγχωρήσῃς τὰς ἁμαρτίας σου ἂν πιστεύῃς εἰς αὐτὸν ὁλοφύγω· καὶ σοῦ ἔξει κάμει ἐλαφρότερον τὸν σταυρὸν σου διότι δὲν θὰ εἶσαι μόνος σου νὰ τὸν κρατῇς. Θὰ υποστάξῃ ἐκεῖνος τὸ μεγαλειότερον βάρος.

Ὁ Ἰησοῦς κατήλθεν εἰς τὴν γῆν, θελήσας νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ θέλησίς του ἔφερε τὴν ἀνταπάρνησιν καὶ ὁ σταυρὸς τοῦ ἀπετέλεσε τὸ μέρος τῆς συναντήσεως καὶ σωτηρίας. Ἡ κλίμαξ τῆς καταβάσεως ἐστηρίχθη εἰς τὴν θέλσιν καὶ εὐδοκίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, δηλαδὴ εἰς τὴν ἀγάπην. Τὰ βῆθμιας ἀπετέλεσεν ἡ ἀνταπάρνησις Του, ἥτις τὸν ἔρριψεν εἰς τὸν κόσμον ἐν μορφῇ δούλου, τὴν τελευταίαν δὲ βαθμίδα ἐσημείωσεν ὁ σταυρὸς Του.

Ὁ ἄνθρωπος τῶρα διὰ ν' ἀνέβῃ εἰς τὸν οὐρανὸν πρέπει νὰ θελήσῃ τὴν σωτηρίαν του. Τὴν θέλησιν δέον νὰ συνοδεύῃ ἀνταπάρνησις, ἵνα ὁ σταυρὸς γίνῃ τὸ σημεῖον τῆς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ συναντήσεως. Ἡ κλίμαξ τῆς ἀναβάσεως στηρίζεται εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου τὰς βαθμίδας σχηματίζει ἡ ἀνταπάρνησις καὶ τὸ τέρμα ἀποτελεῖ ὁ σταυρὸς, ἐνθα ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπελευθεροῦται τελείως ἀπὸ τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτιῶν καὶ δύναται ἐλευθέρως νὰ ἐπι-

κοινωνῇ μετὰ τοῦ Ἀνθρώπου του.

Ἀπάρνησις ἑαυτοῦ. Ἀλλὰ τί εἶναι τοῦτο;

Ὑπάρχει ἐντὸς ἡμῶν καί τι, τὸ ὁποῖον διακρίνεται ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Θεόν, αὐτὸ δὲ εἶναι ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν ὅλοι φέρουμεν καὶ διὰ τοῦτο εὐρισκόμεθα μακρὰν τοῦ Θεοῦ. Ἡ φύσις αὕτη ὁδηγεῖ εἰς πᾶσαν ἀδικίαν καὶ παράβασιν τοῦ Θεοῦ θελήματος, συνεπῶς ἡ φύσις ἡμῶν γίνεται καὶ ἰδικός μας ἐχθρός, τὸν ὁποῖον δυστυχῶς περιποιούμεθα καὶ ἀγαπῶμεν ὡς φίλον. Αἱ ἐπιθυμίαι τῆς σαρκὸς καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ πόθοι καὶ πᾶν ἄλλο, τὸ ὁποῖον τέρπει καὶ εὐχαριστεῖ γίνονται τόσον προσφιλεῖς εἰς ἡμᾶς, ὥστε ὄχι μόνον νὰ τὰ ὀνομάσωμεν ἐχθρούς, δυνάμεθα ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνους, οἵτινες θὰ τολμήσουν νὰ μᾶς φανερώσουν ὅτι εἶναι ἐπιβλαβῆ καὶ ἐπιζήμια εἶμεθα ἔτοιμοι νὰ τοὺς θεωρήσωμεν ἐχθρούς. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀντίληψίς μας ἂν μένωμεν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ. Ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὑπὸ τὴν κατάραν καὶ ὀργὴν τοῦ Θεοῦ αἵτινες θὰ ἐκσπάσουν ἐπάνω αὐτοῦ ἐὰν ἐξακολουθήσῃ νὰ ὁδηγῇται ἀπὸ τοιοῦτον διεφθαρμένον κυρίαρχον.

Πῶς ὁμοῦς θ' ἀπαρνηθῶμεν ἑαυτούς, τὴν φύσιν ἡμῶν, ἐφ' ὅσον εἶναι τόσον στενῶς συννηωμένη μετὰ τῆς ὑπάρξεώς μας;

Ἡ ἀπάρνησις τοῦ ἑαυτοῦ μας, τῶν ἐπιθυμιῶν μας, τῶν συμφερόντων μας, τῆς ἀκαθάρτου ζωῆς μας, τῆς φιλίας τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν συναφῶν, τότε μόνον δύναται νὰ συντελεσθῇ ὅταν ἀφίσωμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως ἐκτοπίσῃ τὴν ἀγάπην μας πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας. Ὅταν εἰσχωρήσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ Ἰησοῦ, ἡ ἐγωϊστικὴ ἀγάπη μας παραλύει, διότι ἡ ἀγάπη Ἐκείνου γίνεται ὑπερέτερα πάσης ἄλλης καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ συζύγους καὶ τέκνα καὶ ἀδελφούς.

Ὁ Ἰησοῦς ἔχυσε τὸ αἷμα Του ὑπὲρ ἡμῶν, οἵτινες καλούμεθα ἀπὸ ὑπερέτερας ψυχικὰς ἀνάγκας, ἵνα παραχωρήσωμεν εὐχαρίστως τὴν πλέον ἔξοχον θέσιν τῆς καρδίας μας, ἵνα πληρωθῇ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ πίστιν διὰ τὴν σωτηρίαν.

Πλὴν ἡ ἀπάρνησις τοῦ ἐγὼ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένων εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα δ-

πισθὲν τοῦ Χριστοῦ. Ἀκολουθεῖ ὁμοῦς καὶ δεύτερον τὸ καὶ σπουδαιότερον. Τοῦτο δὲ εἶναι ὁ σταυρός.

Νὰ σηκώσωμεν τὸν σταυρόν. Εἶναι πιθανὸν νὰ νομίσωμεν ὅτι ἀπηνήθημεν ἑαυτούς χάριν τοῦ Χριστοῦ. Μέχρι ποίου σημείου ὁμοῦς συνετελέσθη ἡ ἀπάρνησις αὕτη; Τὸν βαθμὸν τῆς ἀπαρνήσεως καθορίζει μόνον ὁ σταυρός, ὅστις εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ θανάτου. Ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ συναντήσωμεν τὸν θάνατον, ν' ἀποθάνῃ τὸ ἐγὼ μας, ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος, ἡ ἁμαρτία ἡ ἐνοικοῦσα ἐντὸς τῶν καρδιῶν μας, ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου. Ὅλα πρέπει νὰ θυσιασθοῦν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. Νὰ σηκώσωμεν τὸν σταυρόν, ἥτοι νὰ παύσωμεν ζῶντες κατὰ τὰς ἁμαρτίας. Ὅσοι δὲν εὐαρεστοῦνται νὰ σηκώσουν τὸν σταυρόν αὐτὸν, δὲν δύναται νὰ εἶναι καὶ Χριστιανοί.

Χριστιανὸς χωρὶς σταυρόν εἶναι ἡμέρα χωρὶς ἥλιον, ἀστὴρ ἄνευ φωτός. Σταυρός, ὄχι σημεῖα τῶν χειρῶν, ὄχι κοσμήματα τοῦ λαίμου, ὄχι ἀπεικόνισις αὐτοῦ, ὄχι φιλακτήρια ἐπὶ τοῦ στήθους, διότι τοιοῦτος σταυρὸς μὴ συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν βαθυτάτην ψυχικὴν κατάνειξιν καὶ συντριβὴν τῆς καρδίας, ἀποτελεῖ εἰρωνείαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ βδέλυγμα εἰς τοὺς θεοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ σταυρὸς **νενεκρωμένης ζωῆς ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν!**

Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ φρονῶν τὰ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν συνετελέσθησαν καὶ οἱ τρεῖς ὅροι τοῦ ἔδαφίου μας. Θέλησις, αὐταπάρνησις, σταυρός. Καὶ τὰ τρία συγκαταλείπονται εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, διότι ὅστις ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ ὀπίσω τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπηνήθη ἑαυτὸν καὶ ἐσήκωσε τὸν σταυρόν του, ἐκινήθη μόνον ἀπὸ τὴν θείαν αὐτὴν ἀγάπην. Βάσις δὲ καὶ τῶν τριῶν αὐτῶν ἐυλογητῶν καταστάσεων εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή, ἡ πίστις εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν, ὅστις συνετελέσθη διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ καὶ μόνον δι' αὐτοῦ.

Ἡ δύναμις λοιπὸν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν πλήρη ἀδυναμιῶν καὶ ἀποθαρρύνσεων ἀλλ' εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐνεργοῦσαν τὰ πάντα ἐκεῖ ὅπου κατοικεῖ ἡ πίστις.

B. Π.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΩΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ θεμελιωτής τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ἐκτός τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, ὧν ἐγένετο πρόξενος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, πολὺ ὠφέλησεν αὐτὴν καὶ κατὰ τοῦτο, διὰ ἀνέτρεψε τὰ τότε ἐπικρατοῦντα παιδαγωγικὰ συστήματα, τὰ βασιζόμενα ἐπὶ βάσεων σφαλερῶν, καὶ ὑπέδειξε τὸν ὀρθότερον τρόπον τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου στηριζόμενον ἐπὶ στερεῶν βάσεων.

Πῶς ὁ Χριστὸς ἐργάσατο καὶ λόγῳ ἀπέβη καὶ παιδαγωγός; τῆς ἀνθρωπότητος, ἀποτελεῖ τὴν ὑπόθεσιν τῆς παρουσίας μελέτης μου.

—ο—

Εἶνε ἀναντίρρητον, ὅτι τότε μόνον δύναται νὰ νοηθῇ ὁρθὴ ἀγωγή, ὅταν παρασταθῇ ἡ ὁρθὴ καὶ ἀληθὴς ἐννοία περὶ τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἀξίας καὶ τοῦ προσορισμοῦ αὐτοῦ. Διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ παρεστάθη τὸ πρῶτον ὁ ἀνθρώπος ὑπὸ τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ μορφήν. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ ἀνθρώπος ἐθεωρεῖτο ὡς ὑπάκων μόνον χάριν τῆς Πολιτείας καὶ ἐφ' ὅσον εἰσῆλθετο ὑπὲρ αὐτῆς, ἀπεδίετο εἰς αὐτὸν ἀξία. Τὸ δὲ χεῖριστον ἦτο, διὰ μίαν μεγάλην τάξιν ἀνθρώπων δηλ. ἡ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν δούλων, ἡ οὐδαμῶς ἢ ἐπὶ ἐλάχιστον ἀπελάμβανε τῶν ὠφελημάτων τῆς ἀγωγῆς.

Ὁ Χριστὸς ἀναγνωρίσας τὴν παραγνωρισθεῖσαν ἀποικίαν τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ τῶν ἀρχαίων ὥρισεν ὡς προσορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου τὴν μετὰ τοῦ θεοῦ ἐνότητά. Ἡ μετὰ τοῦ θεοῦ ἐνότης, ἰδοὺ ὁ προσορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. ὃν ὁ θεὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἰδρυτῆς παρέστησεν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, ἀναφωνῶν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, «Γίνεσθε τέλειοι, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι».

Διὰ τῆς θεμελιώδους ταύτης τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀληθείας ἀνομολογεῖται ἡ σημασία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, πρὸς δὲ ἡ οὐσιώδης τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους ἰσότης. Ὁ ἀνθρώπος ἔκτοτε τιμᾶται ὡς ἀνθρώπος. διότι πᾶν ἄτομον θεωρεῖται, ὅτι φέρει τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ, ἡ ἀνθρωπότης ἀναγνωρίζεται ὡς ἠθικὸς ὁργανισμὸς, τοῦ ὁποῦν τὰ μέλη συνδέονται διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶνε υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ἴσοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὕτως αἰρεῖται ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ κυρίου καὶ δούλου, μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός.

Ἡ ἀγωγή ἄρα κατὰ Χριστὸν οὐδένα ἄλλον σκοπὸν πρόκειται νὰ ἐπιδιώκῃ ἢ τὴν τελειότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ διὰ τὴν γίνῃ ὁ ἀνθρώπος τέλειος, ἔχει ἀνάγκην ἀγωγῆς.

Βεβαίως ὁ ἀνθρώπος δὲν δύναται νὰ γίνῃ τέλειος, ὅπως εἶνε αὐτὸς ὁ Θεός· ἀλλ' ὅσον περισσώτερον ἀναπτύσσεται καὶ μορφοῦται τὰς αὐτῆς περισσώτερον προσεγγίζει πρὸς τὴν θεῖαν τελειότητα. Θέλων δὲ νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀνθρώπου βίον, ἐπομένως καὶ τῆς ἀγωγῆς, ὑπέδειξε εἰς τοὺς παιδαγωγούς, ποῦ κατεῖται ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ, ὅπερ ἀντιστρατεύεται εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ προηγουμένου σκοποῦ.

Κατὰ τὸν Χριστὸν ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ ἔκκειται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου· διότι ὁ ἀνθρώπος πρὶν πράξῃ τὸ κακόν, ὁρᾶται αὐτοῦ «ἐν γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, κλοπαί, βλασφημίαι». Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀποκό-

ψῃ τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ καρδίᾳ, ὁ θέλων νὰ μὴ πράξῃ τὸ κακόν. Διότι ὁ μὴ κόπτων τὸ κακόν, ἀλλ' ἀφίνων αὐτὸ νὰ βόσκη ἐν τῇ καρδίᾳ του εἶνε ἐπίσης κακός, ὅπως καὶ ὁ πράττων αὐτό.

Κατὰ Χριστὸν ἀγαθὸς εἶνε ὁ ἔχων ἀγγόγτητα ὄχι μόνον ἐξωτερικὴν ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικὴν.

Ταῦτα δοξάζων ὁ Χριστὸς οἶοναί λέγει καὶ εἰς τοὺς ἐπιτετραμένους τὴν ἀγωγήν τῶν παιδῶν· θέλετε νὰ μὴ γίνωσι κακοὶ αἱ ὑμεῖς ὑμῶν παιδαγωγούμενοι· Φροντίσατε νὰ διαγνώσητε τὰς προδιαθέσεις τῶν καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν νὰ ἐνισχύητε τὴν αὐτῆσιν καὶ ἐξέλθωσιν, τῶν δὲ κακῶν νὰ ἐμποδίζητε, ἀφίνοντες αὐτὰς ἐν λανθανούσῃ καταστάσει. Παραστήσατε τὸ κακόν ὡς βδελυρὸν καὶ συνηθίσατε τοὺς παῖδας νὰ ἀποστρέφονται αὐτὸ καὶ μισώσιν, ὥστε νὰ γεννησῇ παρ' αὐτοῖς καὶ ἐκκλήτους καλὰς ιδιότητας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκτέλεισιν αὐτοῦ.

—ο—

Εἶνε ὁμολογημένον, ὅτι ἡ ἀγωγή τοῦ ἀνθρώπου πρέπει ν' ἀρχῇ ἀπὸ τοῦ οἴκου καὶ μόνον ἐν οἰκογενειακῷ βίῳ, καλῶς κατηρημένῳ, δύναται νὰ τεθῶσιν καλὰ παιδαγωγικὰ βάσεις. Καλῶς δὲ κατηρητισμένος οἰκογενειακὸς βίος θεωρεῖται ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἀπολαύουσιν ἴσων δικαιωμάτων καὶ συνδέονται διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀγάπης. Μάτην λοιπὸν ἀναζητεῖ τις καλῶς κατηρητισμένον οἰκογενειακὸν βίον, ἐπομένως καλὴν οἰκιακὴν ἀγωγήν παρὰ τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν πρὸς Χριστὸν καὶ παρὰ τῶν ὁποίων ἡ γυνὴ ἐθεωρεῖτο ὡς ὁδε κατέρα τοῦ ἀνδρὸς καὶ κατεῖχε πολὺ ταπεινὴν θέσιν ἐν τῷ οἴκῳ, μὴ διαφέρουσαν τῆς θέσεως τῆς θεραπαινῆς.

Ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἐξισώσεως τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα, διὰ τῆς ἰσοτέρας, μεθ' ἧς περιέβαλε τὸν γάμον, ὑποχρεώσας τοὺς ἐρχομένους εἰς γάμον κοινωvian ν' ἀγαπῶσιν ἀλλήλους ὡς ἀποτελούντας ἓν σῶμα, ἰδρύει τὸν οἰκογενειακὸν βίον, καὶ καθιστᾷ ἐπομένως δυνατὴν τὴν οἰκογενειακὴν ἀγωγήν, ἐφ' ἧς βασιλεῖται ἡ ἀγωγή τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς τὰ ἔθνη τὰ ἀκμαίοντα πρὸ τοῦ Χριστοῦ παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ μικρὰ παιδία ὄχι μόνον δὲν ἀπολαμβάνουν τῆς προσηκούσης τιμῆς καὶ ἀγάπης, ἀλλὰ εἰς τὸ πλεῖστον τούτων παρατηροῦμεν περιφρόνησιν, ἥτις χωρεῖ μέχρι βαρβαρότητος. Τὸ ἐκδέχων τοὺς παῖδας πρὸς βόρην τῶν θυρίων, δὲν ἐθεωρεῖτο κακόν παρὰ πολλοῖς τῶν ἀρχαίων ἔθνων. Ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον ἀναγνωρίζει τὴν διατάξιν τῶν παιδῶν ν' ἀνατραφῶσιν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας, ἀλλὰ λαμβάνει ταῦτα καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν του «Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς με καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν».

Ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ ἰδρύει τὸν οἰκογενειακὸν βίον, ἀφ' οὗ ἐπιδραμεύει τὴν ἀποστάσιν τὸν καὶ ἀδωvαι παιδικὴν ἡλικίαν, ἀναγνωρίζει ὡς τοὺς πρῶτους παιδαγωγούς τοὺς γονεῖς καὶ ὑποδεικνύει εἰς αὐτοὺς τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ παιδαγωγώσιν. καὶ τὴν βάσιν, ἐφ' ἧς καίτοι νὰ στηρίζεται ὁ ἐκπαίδευσις τῶν παιδῶν. «Οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλὰ ἐκτρέφετε ἐν παιδείᾳ καὶ νοῦθεσίᾳ Κυρίου». Διὰ τὸν λόγον τούτων συνιστᾶται ὁ ἥμιος τρόπος κατὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ ὑποδεικνύεται, ὡς ἀποραίτητος ὅρος, διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν ἡ θρησκευτικὴ βάση.

Οἱ ὅροι οὗτοι εἶνε ὄντως ἀποραίτητοι διὰ τὴν ἐνδοκίμησιν τοῦ παιδὶ τοῦ γικοῦ ἔργου, διότι ὅσα παι-

διά ἀντράφησαν παρὰ τῶν γονέων τῶν μὲ ἡπιότητα καὶ ἡγάπην, ἀπέβησαν χρηστοὶ πολῖται, τὸνναντίον δὲ ὅσα δὲν ἐτυχον οὐδεμιᾶς καὶ οἶκον ἀνατροφῆς παρὰ τῶν γονέων τῶν ἡ ἀντράφησαν διὰ τρόπου ἀγρίου καὶ βαρβάρου, ἀπέβησαν ἐπιβλαβὴ εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἐπίσης ὅπου ἡ ἀγωγή δὲν ἐστιγρίζη ἐπὶ θερησκευτικῆς βάσεως, ἐκαὶ ἀπέτυχεν ὁλοσχερῶς. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἐφ' ὅσον ἀνέτρεφε τὰ τέκνα αὐτῆς ἐπὶ θερησκευτικῆς βάσεως, ἤκμαζε καὶ ἐθριάμβευε· εὐθὺς δὲ ὡς οἱ μὲν ποιηταὶ διεκωμῆδισαν ἐν τοῖς θεατροῖς τοῦ; θεοῦ, οἱ δὲ σοφισταὶ διεσάλευσαν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν τῆς θερησκευτικῆς πεποιθήσεως τῶν νέων, ἤρχισεν νὰ παρακμάζῃ καὶ νὰ καταστρέφηται.

Ὁ Χριστὸς προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πληρώσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς, ὃν ἔθεσε διὰ τῆς διδασκαλί-
ας. Διδάσκων δὲ μετεχειρίζετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν ἐ-
ποπικὴν μέθοδον, καθ' ἣν καθίστα αἰσθητὴς τὰς
ὕψηλās ἀληθείας δι' ἀντικειμένων ὑποκείμενων εἰς
τὰς αἰσθήσεις. Οὕτως αἱ παραβολαὶ καὶ αἱ παραμοι-
οσις, ὧν ὁ Χριστὸς ἐποίητο χρῆσιν συχνὴν ἐν τῇ δι-
δασκαλίᾳ του καὶ παραλαμβάνοντο ἐκ τοῦ καθημερι-
νοῦ βίου, εἰς οὐδὲν ἄλλον ἀπέβλεπον ἢ εἰς τὸ νὰ κα-
ταστήσῃ καταλήπτως τὰς ὕψηλās ἀληθείας τῆς ἡθι-
κῆς, ἐπομένως νὰ μορφώσῃ καὶ ἐμπειρώσῃ εἰς τοὺς
μαθητὰς τοῦ πρακτικὰ ἀξιώματα, συμφώνως πρὸς τὰ
ὁποῖα νὰ πράττωσιν εἰς τὸν βίον των. Δηλαδή ἐν
ἄλλαις λέξεσιν νὰ κάμῃ κατορθωτὴν τὴν ἐκτέλεσιν
τοῦ ἀγαθοῦ.

Ἐπίσης προσήρμοξε τὴν διδασκαλίαν του ἀναλόγως
τῆς διανοητικῆς κατάρσεως τῶν μαθητῶν του καὶ
ἐλάμβανε ὡς θέμα τῶν παραβολῶν του ἀντικείμενα
γνωστὰ, προχωρῶν ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἀγνωστα,
ἐκ τῶν συγκεκριμένων εἰς τὰ ἀφηρημένα.

Ἐπειὸν ἐπίσης σπουδαῖον γνώρισμα τῆς διδα-
σκαλίᾳς του εἶναι, ὅτι διέκρινε μετὰ θαυμαστῆς διο-
ρατικότητος τὴν φύσιν τῶν ἀκρατῶν του, τὴν ψυχι-
κὴν καὶ σωματικὴν κατάστασιν αὐτῶν, καὶ διεισδι-
αγῶνι συμφώνως πρὸς τὴν ἀτομικότητα ἐκάστου.
Δὲν συνδιαλέγεται μετὰ τῆς Σαμαρείτιδος ὥς μετὰ
τοῦ Νικοδήμου, οὔτε μετὰ τῶν Φαρισαίων ὥς μετὰ
τῶν πτωχῶν τῷ πνεύματι.

Ἐπίσης σπουδαιότατον γνώρισμα εἶναι, ὅτι τὴν
διδασκαλίαν του χαρακτηρίζει τὸ καρτερικὸν καὶ ἡ
βαθμιαία πρόοδος πρὸς πληρώσιν τοῦ σκοποῦ τῆς
ἀγωγῆς ὃν ἔθεσεν. Οὐδέποτε ἀποκλίνει. Διδάσκει
μετ' ἐπιμονῆς. Δὲν καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀγανακτήσε-
ως, οὔτε εἰς ἀπόγνωσιν περιπίπτει, ὅταν οἱ μαθηταὶ
του δὲν ἀνοίγωσιν τὴν καρδίαν των ἀμέσως εἰς τὴν
διδασκαλίαν του. Δὲν ἐγκαταλείπει αὐτοὺς ἀλλ' ἐργά-
ζεται ἀδιακόπως ὑπὲρ τῆς ὠφελείας αὐτῶν. Ἀφιε-
ρῶναι ὑπὲρ τοῦ ἔργου του ἄσπασαν τὴν ζωὴν του.

Ἡ πρόοδος αὕτη ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἰησοῦ
εἶναι φανερὰ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐπίσης σπουδαῖον γνώρισμα τῆς διδασκαλίᾳς
τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τὸ κύριός της. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπελήθ-
σοντο ἐπὶ τῇ διαδασκίᾳ αὐτοῦ, διότι ἔλαβον αὐτοῖς μετ'
ἐξουσίας καὶ οὐχὶ ὡς οἱ γραμματεῖς. «**Ἐδίδασκεν**
ἐν ταῖς συναγωγαῖς δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.»

Τὸ κύριός εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν
τῆς διδασκαλίᾳς. Καὶ τούτου παράδειγμα παρέχει ἡ
μὴν ὁ Ἰησοῦς. Οὐ μόνον τὸ ἐκαστον τῶν πράττειν
αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ σαρὲς καὶ σοβαρὸν τῆς διδασκα-
λίᾳς ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν μυστηρίων τοῦ κύριου
αὐτοῦ.

Ὅποῖον κύριος, λόγου χάριν, ἐν ταῖς λόγοις τοῦ

Ἰησοῦ πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα! «**Καλῶς εἶπας, οὐκ**
ἔχω ἄνδρα.»

Οἱ λόγοι οὗτοι προσβάλλοντες τὴν Σαμαρείτιδα
καταλήλως ἐπαναφέρουσιν αὐτὴν εἰς ἑαυτὴν καὶ τῇ
ἀτοκαλύπτουσι ἅπασαν τὴν φρίκην τοῦ παρελθόντος
αὐτῆς.

Ἀλλ' ἡ τὸ κύριος συνίσταται πρὸ πάντων εἰς τοῦτο,
ὅτι ἐκαστος λόγος του συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου
αὐτοῦ παραδείγματος. Κηρύττει εἰς τοὺς μαθητὰς
του τὴν ταπεινότητα, ἀλλ' οὗτος εἶναι πρῶτος καὶ τα-
πεινός τῇ καρδίᾳ. Ὁμιλεῖ περὶ αὐταπαρνήσεως, ἀλλὰ
καὶ αὐτὸς δὲν ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

Οὕτω λοιπὸν διὰ τοῦ κύριου του προσεέλκυε
τὸν ἀσπασμὸν τῶν μαθητῶν καὶ ἐνίσχυε παρ' αὐτοῖς
τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἀπὸ πάσης ἀτόπως εἶναι ἀντά-
ξιος τοῦ ὑψηλοῦ ἔργου.

Ὁ Χριστὸς μεταχειρίζεται τρεῖς τρόπους, ὅπως
μεταδώσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν διδασκαλίαν του:
1) διδάσκει τοὺς μαθητὰς του ἐν συνεχείᾳ λόγῳ, ὁ-
μιλῶν, καὶ οἱ μαθηταὶ ἀκροῶνται μετὰ τεταμένης
προσοχῆς, ἥτοι ποιεῖται χρῆσιν τῆς διηγηματικῆς
μορφῆς· 2) ἄλλοτε ἐρωτᾷ «**Τίνα μὲ λέγουσιν εἶναι**
οἱ ἄνθρωποι;» ἐκεῖνοι ἀπαντῶσιν «ἄλλοι Ἰωάννην
τὸν Βαπτιστὴν, ἄλλοι Μωϋσῆν κτλ. Σεῖς δὲ τί νομί-
ζετε, τί εἰμαι; Σὺ εἰ ὁ Χριστός;» ἥτοι ποιεῖται χρῆ-
σιν τῆς ἐρωτηματικῆς μορφῆς ἢ τῆς Κατηχητικῆς λε-
γομένης διδασκαλίᾳς, δι' ἧς δι' ἐρωτήσεων ὁδηγεῖ
τοὺς μαθητὰς του εἰς τὴν εὐρεσιν τῆς ἀληθείας.

3) ὁ Κύριος, λέγει ὁ παροπλιστὴς πρὸς τὸν Ἰησοῦν
πλούσιος, τί πρέπει νὰ κάμω ὅπως κληρονομήσω τὴν
οὐράνιον βασιλείαν; Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; Πῶς
ἀναγιγνώσκεις; Ἀγάπα τὸν πλησίον σου... Τίς ἐστίν
μου πλησίον; Ἀνθρώπος τις... κτλ. ἥτοι ποιεῖται
χρῆσιν τῆς διαλεκτικῆς μορφῆς.

Ὁ Χριστὸς ὀχι μόνον θεωρητικῶς ὑπέδειξε τὸν
τρόπον τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ
πρακτικῶς. Δὲν ἐδίδασκε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπραττεν.
Μέγαν ἔθεώρει οὐχὶ τὸν διδάσκοντα ἀπλῶς, ἀλλὰ
καὶ τὸν ποιῶντα. Μάλιστα δὲ προέτασσε τὰ ἔργα
τῶν λόγων. «**Ὡς δ' ἂν ποιῇ καὶ διδάξῃ, οὕτως**
μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.»

Πόσῃ σπουδαιότητα κέκτηται τὸ παράδειγμα
τοῦ διδασκάλου διὰ τὴν ἀγωγήν, πάντες γνωρίζομεν.

Ἄσας ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ εἶναι πρακτικὴ ἐφαρ-
μογὴ τῆς διδασκαλίᾳς αὐτοῦ. Ὡς υἱὸς ἐκτελεῖ ἅπαντα
τὰ υἱικὰ καθήκοντα. Ὑπακούει τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ
μεταβαίνων μετ' αὐτῶν εἰς τὰς ἱπποδρῆμας καὶ εἰς
τὸν ἱερὸν διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Μερμινᾷ περὶ
τῆς μητρὸς του, ὅταν ἐκρέματο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐμπι-
στευόμενος αὐτὴν εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἀγαπητοῦ
αὐτοῦ Ἰωάννου.

Ὡς μαθητῆς διαφλέγεται ὑπὸ τοῦ πυρός τῆς φι-
λομαθείας. Μεταβαίνει εἰς τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ διδά-
σκοντας, ἀκροᾷται αὐτῶν καὶ ἔπειτα ἀπευθύνει δια-
φόρους ἐρωτήσεις.

Ὡς πολίτης ὑπακούει τοῖς νόμοις, πληρῶναι τοὺς
φόρους, «**ἀποδίδων τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι**
καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.»

Ὡς παιδαγωγός, διεισδιαιγῶν τὸν λαὸν μὲ σύ-
στημα, βοηθεῖ αὐτὸν παντοιοτρόπως λόγῳ τε καὶ
ἔργῳ, οὐδὲν ἄλλο ἐκιδιώκων ἢ τὴν ἀληθὴ μορφώσιν
τῆς ἀνθρωπότητος, πρὸς ἐκλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ
αὐτῆς.

Συνελόντι εἰπεῖν, ὁ Χριστὸς ἐκκληροῖ πιστῶς
καὶ ἀκριβῶς οὐ μόνον τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ

πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὴν Πολιτείαν καθήκοντα αὐτοῦ.

Τοιοῦτος εἶνε ὁ Χριστὸς ὡς παιδαγωγὸς τῆς ἀνθρωπότητος θεωρούμενος. Ἀπασα ἡ διδασκαλία αὐτοῦ καὶ ἅπας ὁ βίος του ἦτο καθαρῶς παιδαγωγικός.

Εὐτυχὴς ὁ λαὸς ἐκείνος οὕτως· οἱ παιδαγωγοί, εἰς τὸ τέρας τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν σταδίου φθάνοντες, δύνανται νὰ ἐπαναλαμβάνωσι μετὰ τοῦ Ἰησοῦ «Τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὁ δέδωκάς μοι».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΟΥΓΣΙΝΟΣ

Δημοδιδάσκαλος

*Rx τοῦ ἐκπαιδ. περιοδικοῦ «Ἑρμῆς»

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΨΥΧΗΝ

ΥΠΟ ΛΩΡΑΣ Κ. ΕΒΑΝΣ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Ὁ Σπένσερ ποτὲ δὲν ἦτο τόσο ἐτυχὴς ὅσον ὅταν ἐπλησίασεν ἡ ἡμέρα τῆς ἀπαγχονισμοῦ του· καὶ ἡ μόνη σκιά πού θραίνετο νὰ ἐλαττώσῃ τὴν χαρὰν του ἦτο ὅταν ἐμάνθανε τὴς ἀναστολάς. Ὅταν τὸν ἠρώτησαι: «Ἀληθινὰ ἐπιθυμεῖς καὶ σπεύδεις νὰ ἀρῇσῃς τὸν κόσμον τοῦτον;», ἀπεκρίνατο, «Μάλιστα μητέρα, αὐτὴ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι τίποτε γιὰ μένα. Δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ ἁμαρτία καὶ καταστροφή. Ποτὲ δὲν εἶχα κανένα φίλο, κανένα πού νὰ μοῦ πῇ ἕνα καλὸν λόγο, ἕως ὅτου ἤλθες ἐδῶ· στὴ φυλακὴ καὶ μοῦ ὁμίλησας σύ».

Εἶδα ἀνθρώπους νὰ ἐτοιμάζονται διὰ μίαν ἐκδρομὴν. Εἶδα ἀνθρώπους νὰ ἔχουν χαρὰν ὅτι ἐξαστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα των, ἀλλ' ἐν εἰδῶ τὴν χαρὰν ὅσων εἶχαν αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος διότι θὰ ἄφινεν αὐτὸν τὸν κόσμον. Ὅταν ἐβλεπε τὰ πράγματα πού θὰ φοροῦσεν ἐπάνω εἰς τὸ ἱκρίωμα, τὰ ἐχάιδεσε καὶ τὰ ἐβλεπε ὅπως βλέπει μὴ νύμφη ἐκεῖνα πού θὰ φορέσῃ εἰς τὸν γάμον της.

Ὅταν ἐστῆσαν τὸ ἱκρίωμα καὶ ὁ κτύπος τοῦ σφυριοῦ ἦτο τόσο δυνάτεις, ὥστε μὰς ἐδυσκόλευε νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ νὰ προσευχηθῶμεν, καὶ ἐγὼ ἔκαμα τὴν παρατήρησιν, «τί ἀπείσιος κρότος μοῦ εἶπε». «Μπα, μητέρα μὴ σπανοχωρήσῃς! δὲν ἔκαμαν ποτὲ μεγαλειότερον ἔργον ἀπ' αὐτὸ τὸ ἱκρίωμα πού μοῦ στήνουν τώρα. Θὰ εἶναι μόνον γιὰ μιά στιγμή. Σκέψου τί σημαίνει γιὰ μένα νὰ ἀφῇσω αὐτὸν τὸν κόσμον πού ἦτο μόνον ἁμαρτία καὶ καταστροφή καὶ ἀγρία ζωὴ καὶ νὰ πάγω νὰ εἶμαι μετὰ τὸν Θεόν. Πρέπει νὰ εἶσαι εὐγνώμων εἰς τὸν Θεόν διότι σὲ μεταχειρίσθη, ὥστε ὁ μεγαλειότερος ἁμαρτωλὸς νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν».

Τὴν τελευταίαν νύκτα τῆς ἐπιγίμου ζωῆς τοῦ Σπένσερ, τὴν νύκτα πού εἰς ὅλους τοὺς εἰς θάνατον καταδικασθέντας ἐπιτρέπουν νὰ ἔχουν ὅ,τι ἂν ζητήσουν, καὶ τὴν ὁλοὴν συνήθως διέρχονται παίζοντες χαρτιά, τὸ μόνον πού ἐξήτησεν ὁ Σπένσερ ἦτο νὰ ἐλθουν εἰς τὸ κελλί του ὁ κ. καὶ ἡ κ. Ἐβανς καὶ ὁ υἱὸς των Λούης, νὰ διέλθουν μαζί του μέρος τῆς νυκτὸς μετὰ ὅνους, μετὰ ἀνάγνωσιν τῆς Γραφῆς καὶ μετὰ προσευχὴν.

Ἡ αἰτήσις του ἔγινε δεκτή· καὶ ἐν ᾧ εὐρισκόμεθα ἐκεῖ, ἡ αὐτὴ τῆς φυλακῆς ἦτο γεμάτη ἀπὸ ἑκατοντάδας ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ ἴδουν τὸν ἀνθρώπον

πού θὰ ἀπαγχονίζετο τὸ πρωί. Ἡ φωνὴ τοῦ καταδίκου καθαρὰ χαρούμενη ἠκούετο εἰς ὅλην τὴν αὐλὴν τῆς φυλακῆς. Τὰ μεσάνυχτα ἀφήσαμε τὸν Σπένσερ διὰ νὰ ἐλάγωμεν στὸ σπῆτι μας καὶ ἀναπαυθῶμεν. Καὶ αὐτὸς, εἶπε, θὰ ἐκοιμάτο· καὶ ὁ φύλαξ, πού ἔμενε μαζί του ἐκείνην τὴν νύκτα, μοῦ εἶπεν ὅτι τῷ ὄντι ὁ Σπένσερ ἐκοιμήθη ἡσυχά ὡς μικρὸ παιδί.

Εἰς τὰς πέντε τὸ πρωὶ ἐξύπνησεν ἀπὸ τὴν ψαλμῳδίαν ἐνὸς χοριοῦ ἀπὸ κοράσια τῶν ἐκκλησιῶν τῆς περιφερείας, τὰ ὁποῖα ἤλθον διὰ νὰ ψάλλουν ὕμνους. Ἀμέσως ἐσηκώθη καὶ ἤρξατο νὰ ψάλλῃ καὶ αὐτός. Ἦτο πλήρης χαρᾶς! Εἰς τὰς 7.30 ἐκείνο τὸ πρωὶ ὁ κ. Ἐβανς καὶ ἐγὼ εὐρέσθημεν εἰς τὴν φυλακὴν, διότι ὁ Σπένσερ εἶχε ζητήσῃ νὰ ἔχωμεν κοινωνίαν καὶ τὴν τελευταίαν του ὁμιλίαν μαζί μας. Ἡ ἡσυχὰς σκηνὴ ἐπῆλθεν εἰς τὸ κελλί του κατὰ τὴν ὥραν τῆς κοινωνίας καὶ ἐν ᾧ ἡ συναυλία μας περιστρεφέτο εἰς τὰ πράγματα τῆς μελλούσης αἰωνίου καὶ ἐνδόξου ζωῆς, θὰ μένη ἀνεξάλειπτος ἀπὸ τὴν μνήμην μου. Νὰ ὁμιλῶ μετὰ ἀνθρώπων εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ζωῆς του, πλήρη υγείας καὶ εὐφροσύνης καὶ μετὰ καθὲς πιθανότητα πολυχρονίου ζωῆς, διὰ τὰ αἰώνια πράγματα, τὰ ὁποῖα μετὰ μίαν ἢ δύο ὥρας θὰ τὶ ἐβλεπεν εἰς τὴν πραγματικότητά των ἦτο κατὰ τὸ ὅποῖον ἀδυνατῶ νὰ τὸ περιγράψω εἰς τὸ χαρτί. Τοῦ εἶπα: «Φαίνεται τόσο ἐτυχὴς καὶ παράδοξος σήμερον». Ἐκεῖνος ἀπεκρίθη:

«Ναί, εἶσαι ἐτυχὴς, διότι θὰ ἐλάγῃς πλησίον εἰς τὸν Θεόν. Ἐξῆσα τόσα χρόνια ἐδῶ κάτω μετὰ ἀγῶνας καὶ μετὰ μάχας· πῶς τώρα πού θὰ φύγῃς νὰ μὴ φαίνωμαι διαφορετικός;»

Εἰς τὰς ἑννέα, ἀπ' οὗ ἔδωκε ὀλίγα πράγματα τὰ ὁποῖα εἶχε μαζί του εἰς τὸ κελλί καὶ τὰ ὁποῖα ἐτύλιξε μόνος του ἡσυχῶς καὶ ἀταράχως, ὡς εἰναι ἐπὶ μέλει νὰ μείνῃ πάντοτε ἐδῶ, ἀφῆκε ἐκεῖ τὸν συζυγὸν μου καὶ ἀνεχώρησά. Προσελάθης νὰ με εὐχαριστήσῃ διὰ τὰς ὑπερβολὰς μου καὶ μετὰ ἀπεχαιρέτησε μετὰ τὰς λέξεις: «ὁ Θεὸς μαζί σου, μητέρα, καὶ καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τὸν οὐρανόν». Ὁ συζυγός μου ἔμεινε, ὡς ἱατρός, διὰ νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὸ ἱκρίωμα. Ἡ τελευταία εἰκὼν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ὑπὸ τοῦ κόσμου ἀνομάσθη «ὁ ἀνθρώπος πού δὲν ἔχει ψυχὴν», θὰ μένῃ εἰς τὸν νοῦν μου ὡς εἰκὼν ἐνὸς ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ ὑπῆρθε μέγας ἁμαρτωλός, ὅμως εὗρε μέγαν Σωτῆρα, καὶ εἶχε τὴν χαρὰν μεγάλης καὶ μακαρίας ἐλπίδος.

Τὴν θανατικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Ἑρρίκου Σπένσερ δύνανται νὰ περιγράψῃ ὁ συζυγός μου, ὅστις τὸν συνώδενον εἰς τὸ ἱκρίωμα.

«Ἦμουν μόνος μετὰ τὸν Σπένσερ ἀπὸ τὰς 9 τῆς πρωῆς τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως ἕως τῆς 10.22 ὅτε ἀπέθανεν. Ἡ κ. Ἐβανς καὶ ἐγὼ εἶχαμεν μείνη μαζί του πλέον τῆς μιᾶς ὥρας ἐνθαρρύνοντες αὐτὸν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα του εἰς τὸν Θεόν. Εἰς τὰς ἑννέα ἡ συζυγός μου ἀνεχώρησε καὶ ἐγὼ ἔμεινα μόνος μαζί του. Μοῦ διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς του ἀπ' ἀρχῆς ἕως ἐκείνην τὴν ὥραν. Μεταξὺ ἄλλων μοῦ εἶπεν: «Εἶναι ἀληθές, ἱατρός, ὅτι ὑπῆρξα κακοποιός, κλέπτης καὶ πολὺ κακὸς ἀνθρώπος. Ἐμίσουσα τὸν καθένα ἕως τὰς 10 Δεκεμβρίου, πού εἰρῆκα ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Σωτὴρ μου. Τώρα πηγαίνω νὰ παρουσιαθῶ εἰς τὸν Βασιλέα καὶ Κοιτὴν μου, ἀλλὰ μπορῶ νὰ εἶπω ὅτι αἱ χεῖρές μου δὲν ἐβίβησαν εἰς τὸ αἷμα κανενός. Δὲν εἶμαι σονεύς· καὶ ἡ μόνη φορὰ πού εἶδα τὴν κ. Ρέξωτ, διὰ τὸν φόνον τῆς ὁποίας πρόκειται τώρα νὰ κρεμασθῇ, ἦτο ἡ μία ὥρα πού ἐχόρευσα μαζί της ἐκείνην τὴν νύκτα. Ποῦς τὴν ἐ-

φόνευσε, δὲν γνωρίζω, ἀλλὰ εἶμαι εὐχαριστημένος νὰ ἀποθάνω, διότι εἶμαι ἑτοιμος. Ἰσως ἐκεῖνος ποὺ τὴν ἐφόνευσε, δὲν εἶναι ἑτοιμος νὰ συναντήσῃ τὸν Θεόν του. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Θεὸς μοῦ συγχώρησεν ὅλας τὰς ἁμαρτίας καὶ ὅτι θὰ τὸν ἴδω τὸν Βασιλέα μου. Εἶμαι ἄθῳς ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἐγκλήμα».

«Ἐπειτα ἦλθεν ὁ Ἀρχιφύλαξ εἰς τὸ κελλὶ καὶ ἀνέγνωσεν εἰς τὸν Σπένσερ τὴν διαταγὴν τῆς ἐκτελέσεως τῆς εἰς θάνατον καταδίκης του, καὶ ἦτο τῷ ὄντι θαυμάσιον νὰ ἴδῃ τις τὴν ἡρεμίαν τοῦ καταδίκου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν νευροκότητα τοῦ Ἀρχιφύλακος καὶ ὅτι ὁ Σπένσερ προσπαθεῖ νὰ παρηγορήσῃ καὶ καθησυχάσῃ τὸν Ἀρχιφύλακα λέγων ὅτι δὲν πρέπει νὰ στενωχωρήσῃ, ὅτι κινεῖται τὸ καθήκον του, καὶ ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ εὐτυχέστερα ὥρα τῆς ζωῆς του. Τότε ὁ Σπένσερ ὠδηγήθη εἰς τὸ κελλὶ, αἱ χεῖρες του ἐδέθησαν ὀπισθεν, καὶ τὸν συνώδευσαν ὁ Ἀρχιφύλαξ, δύο δικαστικοὶ καὶ ἑγώ. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἱερώμα, ὁ Σπένσερ ἔτρεξεν ἑμπρός, ἀνέβη τὰς βαθμίδας δύο δύο καὶ ἐστάθη ἐπάνω εἰς τὴν καταπακτήν. Οἱ παρευρισθέντες εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ποτὲ δὲν θὰ λησιμονήσουν τὴν σκηνήν, οὔτε τὴν ὄψιν τοῦ καταδίκου ἢ ὅποια ἐξέφραζεν ἐμπιστοσύνην, πεποίθησιν, ἐλπίδα καὶ χαρὰν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς πίστεώς του εἰς τὸν Χριστόν.

«Μοὶ εἶπαν ὅτι ἤθελε νὰ ἀναγγεῖν ὀλίγους ψαλμοὺς τοῦς ὁποίους ἠγάπα πολὺ, καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἀπολογία του εἰς τὸ ἱερώματις πρὶν ἀποθάνῃ. Ὁ Ἀρχιφύλαξ συνέησεν καὶ καθὼς ἔβαινε ἤσυχία, ἤρχισεν ὁ Σπένσερ νὰ ἀναγγεῖν τοὺς ψαλμοὺς, τὸν κ', καὶ δύο ἄλλους.

Ἐπειτα εἶπε:

«Φίλοι μου, Χαίρω ὅτι ἔχω αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἰπῶ ὅτι ἐπὶ τέλους εὐρήκα εἰρήνην καὶ χαρὰν. Εὐρήκα μητέρα τὴν κυρίαν Ἐβανς, ἡ ὁποία ἔφερεν εἰς τὴν ἀθλίαν ζωὴν μου τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, τὴν ὁποίαν τώρα ἔχω. Μοὶ ἔδειξε τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας ἐστὼ καὶ εἰς τὴν στιγμή τῆς ἀγχόνης. Οἱ ἑπτὰ μῆνες καὶ εἰκοσιμία ἡμέραι ποὺ τελειώνουν σήμερα ὑπῆρξαν αἱ εὐτυχέστεραι τῆς ζωῆς μου καὶ μόνον δι' αὐτὸ ἀξίωμι εἶτε ἑνοχος εἶτε ὄχι, νὰ ἀπαχονισθῶ. Εὐρήκα εἰρήνην χαρὰν καὶ εὐτυχίαν, ἅψ' οὐ ἐπίστευσα εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν».

Ἐπειτα ὁ Σπένσερ ἔκαμε διακύρησιν τῆς ἀθρότητός του. Εἶπεν «Ἀναμφιβόλως θέλω νὰ μάθητε ἂν εἶμαι ἑνοχος ἢ ὄχι τοῦ ἐγκλήματος δι' τὸ ὅποτον ἀπαχονίζομαι. Φίλοι μου εἶμαι ἄθῳς τοῦ ἐγκλήματος διὰ τὸ ὅποτον ἀπαχονίζομαι» καὶ προσέθεσε, «Ἀρχιφύλαξ, εἶμαι τώρα ἑτοιμος!».

Τότε ἔδεσαν τὰς χεῖρας του καὶ τοὺς πόδας του. Τοῦ ἐφόρεσαν τὸ λευκὸν σάβανον, τοῦ ἀρτίσαν τὰ ἱματιογάρτα του, καὶ τὰ ἔδωκαν εἰς ἐμέ. Ἐπέρασιν τὴν θηλειὰ εἰς τὸν λαιμόν του. Τοῦ ἐφόρεσαν τὸ ἐπικάλυμμα τῆς κεφαλῆς. Καὶ ἐν ᾧ ἐγένετο προσευχή, ἡ καταλακτὴ ἐνέδωκε, καὶ τὸ σῶμα κατέβηκεν εἰς τὸν θάνατον.

Ἡ ἐγγύπωσις τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς εἰς τοὺς παρευρισθέντας δὲν δύναται νὰ περιγραφῇ. Ἄνθρωποι, ἀμφιβάλοντες καὶ δυσπιστοῦντες διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ καταδίκου τούτου μετέβαλον τὴν ἰδέαν των. Ποτε δὲν ἐπερίμεναν νὰ ἴδουν τόσην πεποίθησιν καὶ ἐλπίδα ἐνώπιον τοῦ θανάτου. Μερικοί, ὡς ἤκουσα, μετὰ τὴν ὁμολογίαν του ἐξῆλθον πρὶν νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπαχονίστις. Ποιοὶ δὲ ἀναχωροῦντες ἔλεγον ὅτι ποτὲ δὲν εἶδον τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ τό-

σον φανερά ὅσον ἐκείνην τὴν ἡμέραν».

Τὸ σῶμα τοῦ Σπένσερ ἐτέθη εἰς φρέτρον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐτέθησαν δύο ἀπλαῖ ἀνθοδέσμαι· ἡ μία ἀπὸ τὸν κ. καὶ τὴν κ. Ἐβανς καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τὸν δικαστὴν τοῦ Σικίγρον Μακένζι Κλήλανδ. Σύντομος κηδεῖα ἔβαινε, εἰς τὸ νεκροταφεῖον δύο ὕμνοι ἐψάλησαν, προσευχὴ ἀνεπεμόθη, καὶ ὀλίγα παρατηρήσεις εἰγιναν ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ Κλήλανδ.

Οὕτω τελειώνει ἡ ἱστορία τῆς θαυμαστῆς ἐπιστροφῆς ἐνὸς μεγάλου ἁματωλοῦ. Καὶ ὑπάρχουσι χιλιάδες ὡς αὐτὸς καὶ εἰς τις φυλακὰς καὶ ἐκτὸς τῶν φυλακῶν, οἱ ὁποῖοι ἠδύναντο νὰ σωθῶν καὶ νὰ γίνωναι χρήσιμοι πολῖται, ἔαν μόνον εἶχον μίαν καλὴν εὐκαιρίαν, καὶ ἂν εἰς τὴν ἁμαρτωλὴν καὶ ἀπελπιστικὴν τὴν κατάστασιν, κάποιος ἀληθὴς Χριστιανὸς ἢ κάποια ἀληθὴς Χριστιανὴ, ἤθελε δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν καλὴν ἀγγελίαν τοῦ ἀγαπώντος καὶ παντοδυνάμου Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ «Ὅστις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ σώσῃ καὶ τοὺς ἁρῶτους τῶν ἁμαρτωλῶν». Εἰμεθα ἡμεῖς δαυδοὶ Του; Ἰδοὺ οἱ λόγοι Του. «Καθὼς Ἐμὲ ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, οὕτω καὶ Ἐγὼ πέμπω σὰς» (Ἰωάν. κ' 21) Ὁμοίως λέγει. «Ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἦλθετε πρὸς Ἐμέ», καὶ «Ἐφ' ὅσον ἐκάμετε εἰς ἕνα τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων (ἢ ὡς εἴπωμεν τὸν πλέον ἀναξίον), εἰς Ἐμέ ἐκάμετε». (Ματθ. κε' 36 καὶ 40).

ΤΟ ΠΙΣΤΕΥΩ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

ΥΠΟ ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΝΑΒΙΑ

«Ἀγίαν, Καθολικὴν Ἐκκλησίαν.»

Ἡ λέξις Ἐκκλησία σημαίνει συνάθροισιν καὶ ἡτοῦ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, ὅπως ἐκφράζει τὴν συνάθροισιν τοῦ λαοῦ. Ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ ἔλαβε τὴν ἐννοίαν τῆς συναθροίσεως τῶν μισθῶν τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἄνθρωποι νομοὶ ποικίλλουσι παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς ἀλλ' ἔαν ἡ Ἐκκλησία θεωρῆται ὡς ἡ θεματοφύλαξ τῆς ἀληθείας, δέον νὰ εἶνε κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτῆς καθολικὴ. Διότι καίτοι δυνατόν νὰ εἶναι διαφόρους βαθμοὺς ἐν τῇ γνώσει καὶ κατανοήσει τῆς ἀληθείας, ἐν τούτοις ἡ ἀλήθεια, θεωρουμένη καθ' ἑαυτήν, εἶναι μία διὰ πάντας.

Δικαίως διακρίνομεν τὰς ὁρατὰς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἀόρατον. Αἱ ὁραταὶ Ἐκκλησίαι εἶναι ἀθροίσματα ἀνθρώπων προσεπώντων τὴν αὐτὴν πίστιν, διατετυπωμένην ἐν τῷ «πιστεύω» καὶ ἐχόντων κοινὴν λατρείαν. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία δὲν ὑφίσταται, ἀλλὰ οἱ χριστιανοὶ διαίρουσιν εἰς μέγαν ἀριθμὸν διαφόρων κοινωτήτων, ἧτοι εἰς Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, Ρωμαϊκὴν, Λουθηρανικὴν Ἀγγλικανικὴν, Μετονομασμένην, καὶ ἑπομένως ἄλλας ἡτοῦτον σπουδαίας αἰρέσεις, ὡς καὶ παραλείπομεν Ἄλλ' ἐν πραγματικῶς ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία δὲν ὑπάρχει, ἐν τούτοις δικαιοματικῶς δέον νὰ ὑφίσταται. Ἐν τῇ παρουσίᾳ καταστάσει τῶν πραγμάτων, αὕτη δὲν εἶναι δεδομένη τῆς κείρας, ἀλλ' ἀντικείμενον πίστεως καὶ ἐλπίδος. Πρέπει δὲ νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ἡ ἐνότης δὲν συνίσταται εἰς τὸ ὁμοῖομορφον. Ἡ αὕτη θερησκευτικὴ πίστις δυνατόν νὰ ἐκδηλωθῇ μετὰ διαφοροτήτων, ἀνταποκρινομένων εἰς

τὴν ποικίλιαν τῶν ἔξων καὶ τῶν χαρακτηρῶν τῶν λαῶν. Ὑπὸ τὰς διαφορότητας ταύτας θεμελιώδης ἐνότης δύναται νὰ ὑφίσταται. Ἀλλ' αἱ παρούσαι διαιρέσεις τῆς χριστιανισμοῦ δὲν ἔχουσι τὸν χαρακτήρα τοῦτον, διὸ καὶ προξενοῦσιν ὀλέθρια ἀποτελέσματα.

Εἶνε θλιβερόν ὅτι ἡ προσκύνῃς τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, ἡ καταφυγὴ πρὸς τὸν αὐτὸν Κύριον, δὲν ἐνοῦσι τοὺς ἀνθρώπους ἐν κοινῇ λατρείᾳ. Σφόδρα δὲ θλιβερόν εἶνε, ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀγάπης καθίσταται ἡ εὐκαιρία καὶ τὸ πρόσχημα ἀδελφοκτονῶν ἀγώνων. Τὶ εἶπεν ὁ Διδάσκαλος; «ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις». Τὶ ἔγραψεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Παῦλος; «Ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς». Τὶ ἔγραψε καὶ συνεχῶς ἐπανελάβεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἰωάννης; «Ταύτην ἔχον ἐντολήν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ». Τὶ ἔγραψεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Παῦλος; «Τῇ φιλαδελφείᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι». Τὶ οὐμβαίνει ὅμως; Οἱμοὶ! Ἀνθρώποι, οἵτινες προσβεβύοντι, ὅτι εἶνε μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐκδηλοῦσι κολλάκις πικρὸν ἔζηλον καὶ ἄλλων Χριστιανῶν. Πολλάκις τὰ πρόβατα τοῦ καλοῦ ποιμένος, ὅστις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν ὑπὲρ αὐτῶν, δάκνουσι καὶ κατασπαράσσουσιν ἀλλήλα, ἐνίοτε μάλιστα ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ αὐτῶν Διδασκαλοῦ.

Τὶς θὰ δυνηθῇ νὰ ὑπολογίσῃ ὅλον τὸ κακόν, ὅπερ διὰ τῶν πρὸς ἀλλήλους φιλονεικιῶν, αἱ διαφοραὶ Ἐκκλησιῶν προξενοῦσιν, εἰς ζημίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν ταῖς λεγομέναις χριστιανικαῖς χώραις, ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις, ἐν αἷς αἱ προσβολαὶ τῆς ἀπιστίας, ἡ ἀνάπτυξις τῶν αἰσχυρῶν παθῶν, ἡ ἀδιαφορία τοῦ μέγιστος μέρους, ὥφειλον νὰ συνενώσωσι πάντας τοὺς ἀνθρώπους, δι' οὗς ἡ πραγματοποιήσις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας εἶνε ἄρθρον πίστεως καὶ ἐλπίς;

Ἐὰν τις παρατηρήσῃ τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἐν οἷς εἰσέτι βασιλεύει ἡ λατρεία τῶν εἰδώλων, δύναται μετὰ χαρᾶς νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκρηγύθη πανταχοῦ, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου δοθεῖσα εἰς τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ ἐντολή, ὅπως διδάξωσι πάντα τὰ ἔθνη, ἐξετελέσθη πολὺ μᾶλλον ἢ εἰς ἄλλας περιόδους τῆς ἱστορίας, καὶ ὅτι, «τὸ ὄνομα Ἰησοῦ εἶνε τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα» ὡς τοῦτο μετὰ προφητικῶν βλέμματος ἔβλεπεν ὁ Ἄπ. Παῦλος καὶ μετὰ τοῦ σθένους τῆς πίστεως ἐξήγγειλεν αὐτό. Κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ μέγαν ἀριθμὸν ἀναχωροῦσιν ἐκ τῶν λιμένων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικής. Ἀπέρχονται ἐν κινδύνῳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ζωῆς, χωρὶς ποσῶς νὰ φοβηθῶσι τοὺς παγετοὺς τῶν ψυχρῶν χωρῶν, ἢ τοὺς καύσωνας τῆς διακαυμένης ζώης, ὅπως φυτεύσωσι τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου καὶ προσκομίσωσι τοὺς λόγους τῆς αἰωνίου ζωῆς εἰς λαούς, στεναίνοντας ἐν τῇ σκιᾷ τῆς εἰδωλολατρείας. Ναί! δύναται τις νὰ διαβεβαιώσῃ μετὰ χαρᾶς τὴν παρούσαν ἐξάπλωσιν τοῦ ἔργου τῶν ἀποστόλων, ὅπερ ὑπῆρξεν ἐν τῶν κυρίων γνωρισμάτων τοῦ πρὸ μικροῦ ἐκπνεύσαντος αἰῶνος. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀρὰ γε ἡνγηκαμένος νὰ ὁμολογήσῃ, ὡσαύτως μετὰ πικρᾶς θλίψεως, τὰ κωλύματα, ὅσα αἱ διαιρέσεις τῆς χριστιανισμοῦ ἀντιτάσσουσιν εἰς τὴν ταχεῖαν ἐπιτυχίαν τοσούτων ἀγώνων; Ἐθνικοί, οἵτινες εἶδον αἰρόμενον τὸ κατὰ κάλυμα τῶν δεισιδαιμονιῶν αὐτῶν, πηγνύουσι χριστιανικὴς κοινότητος ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἱεραποστόλων. Βλέπουσιν ὅμως ἐρχομένους ἱε-

ραποστόλους ἐτέρας ἀποχωρήσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως, οἵτινες λέγουσι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι κακῶς ἐδιδάχθησαν καὶ ὅτι αὐτοὶ μόνοι, οἱ νεοστὶ ἐλθόντες, φέρουσι τὴν ἀληθὴ διδασκαλίαν. Ὅποια ταραχὴ τότε ἐν τῷ πνεύματι τῶν ταλαιπώρων ἐκείνων ἀνθρώπων! Ὅποια βραδυτὴς ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐθνικῶν! Ἀπεναντίας δὲ ὅποια πρόδοσις εἰς τὸ ἔργον τῶν ἱεραποστόλων, ἐὰν ἐνταῖα τις διεύθυνσις ἐχρησιμοποίει τὰς μεγάλας θυσίας τοῦ χρήματος καὶ καὶ ζωῆς ἀνθρώπων, τὰς γινομένας πρὸς εὐαγγελισμόν πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς λαῶν!

Δὲν πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τις τὸ ἄρθρον τοῦ τοῦ «πιστεύω», χωρὶς νὰ προσευχῇται ὑπὲρ τῆς ἐνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ παρακαλῇ τὸν Θεόν· ἀποκαταστήσῃ τουλάχιστον μεταξὺ τῶν διεσπασμένων μελῶν τῆς Χριστιανισμοῦ, ἐν προδοκίᾳ πληροτέρας προσεγγίσεως. «τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης». Δὲν πρέπει δὲ μόνον νὰ προσευχώμεθα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐργαζώμεθα πρὸς ἐξαφάνισιν τῶν ἐμποδίων, ἅτινα ἀντιτάσσονται πρὸς ἑνωσὶν τῶν πιστῶν. Ὡς πρὸς τοῦτο δέον νὰ ἐκπληρώσωμεν ἔργον συνέσεως, ἥτοι νὰ διακρίνωμεν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐνότητος, ἅτινα διασφύζονται παρ' ὅλας τὰς διαφωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἐνότητος, ἅτινα ἐκπέμνουνται ὡς τὸ φῶς ἐπὶ τοῦ ζόφου τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τοῦ ὕλισμου. Δέον νὰ προηγηθῇ τις, ἢ νὰ ἀπαλλάτῃ αὐτόν, ἀπὸ τὰς ἀλλοοκότους ἐστὶν ὅτε πλάνας, ἅς τὰ μέλη Ἐκκλησίας τινὸς ἀποδεικνύουσιν ἐν ταῖς κρίσεσιν αὐτῶν περὶ ἐτέρας Ἐκκλησίας. Ἔργον δὲ σπουδαιότερον τοῦ τῆς συνέσεως εἶνε τὸ τῆς καρδίας, ὅπερ συγκεφαλαιεῖται ἐν τούτῳ τῇ ἀναπτύξει δηλαδὴ τῆς ἀγάπης, ἥτις δὲν ἐπιτρέπει αἱ διαφωνίαι νὰ μετατραποῦν εἰς ἐχθρότητας, καὶ ἥτις ὀφείλει ν' ἀποτρέπῃ τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὰ αἰσχυρὰ πάθη, ἅτινα συχνάκις λαμβάνουσι χώραν ὑπὸ τὸ πρόσχημα θρησκευτικοῦ ζήλου. Ἐκαστος ἀνάγκη νὰ διερρωτᾷ ἑαυτὸν, ἐὰν ἐργάζεται ὅπως προοδοποιήσῃ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἢ τουλάχιστον ἐὰν δὲν συντελῇ, διὰ τῶν παθῶν αὐτοῦ καὶ τῶν προλήψεων, εἰς ἐνίσχυσιν καὶ ἰσως εἰς ἐπίτασιν τῶν θλιβερῶν διαιρέσεων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Ἡ ἑνωσις τῶν ὁρατῶν Ἐκκλησιῶν εἶνε ἔργον ὑπερβαῖνον πάσας τὰς πνευματικὰς δυνάμεις· εἶνε ἔργον τοῦ Θεοῦ, ὅστις ὅμως θέλει, ὅπως πάντα τὰ τέκνα αὐτοῦ ᾤσιν, ἐν τινὶ μέτρῳ, συνεργοὶ Αὐτοῦ!).

Μεθ' ὅλον δὲ τὸ θλιβερόν θέαμα τῶν διαφωνιῶν τῶν ὁρατῶν Ἐκκλησιῶν, οὐχ ἦττον ὑπάρχει καὶ μία πρόφασις Ἐκκλησία, πρὸς ἣν δύναται τις ν' ἀνυψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα λάβῃ παραμυθίαν τῶν θλίψεων τῆς γῆς. Ἡ ἀόρατος αὕτη Ἐκκλησία, κεκτημένη περιφάνει ἐνότητι, περιλαμβάνει πάσας τὰς εἰλικρινεῖς ψυχάς, αἵτινες ἐστραμμέναι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κεκαθασμέναι ἐκ τοῦ φυσικοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν ἐγωτισμοῦ, ἐπέτυχον τῶν ἐταγγελιῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ ἐντρύφουσιν ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ἀπρωτοῦ ἐπηγγελμένῳ Πνεύματι. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἔχει μέλη ἐν πάσαις ταῖς ὁραταῖς Ἐκκλησίαις, ὧν ἄλλως τε πολλὰ μέλη ἡκιστα δεικνύουσι, διὰ τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν πράξεων αὐτῶν, ὅτι δὲν ἀποτελοῦσι μέρος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἥς τὸν χαρακτήρα δεικνύει τὸ ἐπόμενον ἄρθρον.

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Τὸ δὲ ἐνοριακὸς κλήρος πένεται τοῦτο τοῖς πᾶσιν εἶναι γνωστὸν ὥστε περὶ τοῦτου περιτεθεῖς ὁ λόγος, δεόντως νὰ ἐκτεθῶσιν οἱ τῆς πενίας τοῦτου παράγοντες καὶ ζητηθῇ ἡ ἐμπρέπουσα θεραπεία.

Πρῶτος παράγων τῆς σημερινῆς δυσπραγίας καὶ κακοδαιμονίας τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου εἶναι τὸ διοικητικὸν αὐτοῦ σύστημα καὶ ὁ καταμερισμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς ἐπιμέμετους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας. Ἐνῶ δηλαδὴ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος ἐμπροσώπων εἵναλον ἐν τῇ διοικήσει αὐτοῦ καὶ τῷ κοινοβουλίῳ ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ εἶναι διχασμένη. 1ον) Εἰς τὴν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τοῦ παλαιοῦ βασιλείου τὴν καὶ αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὀνομαζομένην. 2ον) Τὴν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης 3ον) Εἰς τὰς ἐξαρτημένας Ἐκκλησιαστικῶς ἐκ τοῦ Οὐκουμενικοῦ Πατριαρχείου Νέας Χώρας Ἡπειρον Μακεδονίαν καὶ Νήσους καὶ 4ον) εἰς τὴν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησιαστικῶς Δημοκρατίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Τὸ σύστημα τοῦτο τὸ φεουδαλικὸν οὕτως εἶπεῖν τῆς Ἐκκλησίας, καίτοι εἶναι σύστημα διοικητικὸν τοῦ μεσαίωνος, ὅμως διειρηθεῖται καὶ ἐν 20ῷ αἰῶνι ἐν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος πρὸς διατήρησιν τίτλων καὶ ὀφικίων.

Τὸ μεσαιωνικὸν δὲ τοῦτο σύστημα ἐν τῇ διοικήσει διατερεῖ ἐδὼν κλήρον εἰς τάξεις πατρικίων καὶ πληβείων, καὶ οὕτως ἔχομεν πρῶτον τὴν τάξιν τῶν Μητροπολιτῶν, τῶν Ἐπισκόπων, τῶν ἱερῶν κηρύκων καὶ τῶν καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν, μισθοδοτούμενος ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου καὶ τῆς Πολιτείας, δεύτερον τὴν τάξιν τῶν Ἡγουμένων καὶ καλογήρων νεομένων κολοσιαίας περιουσίας χωρὶς ἔλεγχον πραγματικῶν τρίτον τὴν τάξιν τῶν ἱερῶν τῶν πόλεων μισθοδοτούμενος ὑπὸ τῶν ἐνοριακῶν ἐπιτροπῶν τῶν ναῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τυχηρῶν καὶ τέταρτον τὴν τάξιν τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου τῶν χωριῶν, τὴν ἐγκαταλειμμένην τελείως καὶ πενομένην.

Τὸν μεσαιωνικὸν τοῦτο σύστημα θάρχει καὶ σήμερον ἐν χρήσει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀπορίας ἄξιον, σιγηθεῖται δὲ τοῦτο κυρίως εἰς τὸ ἀμόρφωτον καὶ ἀσύντακτον τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου.

Τὸ δὲ τὸ διοικητικὸν τοῦτο σύστημα εἶναι ὁ πρῶτος παράγων τῆς σημερινῆς ἐξευτελιστικῆς θέσεως τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου γίνεται κατάδηλον ἐὰν θελήσωμεν νὰ εἰσαγάγωμεν τοῦτο εἰς τινὰ τῶν κλάδων τῆς κρατικῆς μηχανῆς ὅστω παραδείγματος χάριν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Ὡς φαντασθῶμεν λ. χ. εἰ οἱ μὲν Γεννοὶ ἐπιθεωρηθῶσι καὶ οἱ ἐπιθεωρηθῶσι τῶν δημοτικῶν σχολείων εἶναι αὐτοκέφαλοι, μὴ ἀναγνωρίζοντες τῇ Ὑπουργείῳ Παιδείας οὐδὲ ὑπαγόμενοι ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦτου, μισθοδοτοῦνται δὲ ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου, οἱ δὲ δημοδιδάσκαλοι ἀμισθοί, ἀμειβόμενοι μόνον διὰ 50 λέπτου προαιρετικῆς εἰσφορᾶς τῶν γονέων τῶν μαθητῶν. Τό τοιοῦτον θὰ παύσει τὴν ἐκπαίδευσιν, οἱ δημοδιδάσκαλοι

θὰ ἐτρέποντο εἰς ἄλλα ἔργα, οἱ δὲ ἐπιθεωρηθῶσι διὰ νὰ ἔχωσι ἀνοικτὰ Σχολεῖα θὰ ἐστρατολόγουν διδασκάλους ἐκ τῆς κατωτάτης ὑποστάθμης τοῦ ἔθνους, ἀποφοίτους μόνον τοῦ τετρατάξιου δημοτικοῦ Σχολείου, ὥς τοῦτου πρᾶττε σήμερον ἡ Ἐκκλησία, ἀρκομένη κατὰ τὴν χειροτονίαν τῶν ἱερέων τῆς εἰς μόνην γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν τῆς δικταῆχου.

Καὶ ἐρωτῶ: θὰ ὑπῆρχε τότε Ἑλληνικὴ Παιδεία; θὰ ἐδικαιοῦτο τὸ ἔθνος νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς μίαν τοιαύτην παιδείαν τὰ τέκνα του; Καὶ ὅμως πάντες ζητοῦσι ἵνα ὁ ἐνοριακὸς κλήρος ἵσταται εἰς τὴν θέσιν τὴν καὶ ἐπιτελῇ τὸν ὑψηλὸν του προορισμόν, ἐνῶ στερεῖται τῆς ἡθικῆς καὶ οικονομικῆς πρὸς τοῦτο ὑποστηρηξέως.

Δεύτερον αἷτιον τῆς κακοδαιμονίας τοῦ κλήρου εἶναι ἡ ἀρνησις τῆς πολιτείας νὰ ἀναγνωρίσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῷ κοινοβουλίῳ καὶ ἐπιλύῃ τὰ κατ' αὐτὴν οικονομικὰ καὶ διοικητικὰ τῆς ζητήματα.

Ἡ στάσις μάλιστα τῆς πολιτείας ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας ἀποβαίνει πολλὰκις ἐχθρική καὶ ἀρπακτική, ὥς συνέβη μὲ τὴν κατάσχεσιν τῶν μοναστηριακῶν περιουσιῶν.

Τρίτον αἷτιον τῆς κακοδαιμονίας τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου εἶναι ἡ οικονομικὴ πολιτικὴ τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη δηλαδὴ ἔχουσα εἰς τὴν διάθεσιν καὶ κυριότητα αὐτῆς διεκατομυριάων κολοσιαίας περιουσίας, δὲν ὑπῆργεν ταύτας εἰς ἑνιαῖον οικονομικὸν ὄργανισμὸν οὕτως ὥστε ἀφ' ἐαυτῆς νὰ πορίζεται τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτῆς ἀναγκαζομένη χρηματικὰ ποσά, ἀλλ' ἀφῆκε τὰς περιουσίας ταύτας εἰς χεῖρας τῶν μοναχῶν χωρὶς τὸν παραμικρὸν ἔλεγχον, ὡς -ἐὰν ἡ κτηματικὴ περιουσία τῆς Ἐκκλησίας ἀνῆκεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἀγαμὸν κλήρον, ὁ δὲ ἔγγαμος ἀφῆκε εἰς τὸ ἔλεος τῶν πιστῶν, δημιουργήσασα οὕτω περιουσίους καὶ πληβείους, κλήρον ἐν ἀστρατούσῃς ἐσθῆσεσιν, καὶ κλήρον ἐνοριακὸν ρακένδυτον.

Ἀφοῦ διὰ βραχυτάτων ἐξεθέσαμεν τὰ αἷτια τῆς σημερινῆς κακοδαιμονίας τοῦ κλήρου, δεόν νὰ ὑποδείξωμεν καὶ τὰ μέσα δι' ὧν θὰ διορθωθῇ τὸ κακόν, ἥτοι τὸ πῶς ὁ ἐνοριακὸς κλήρος θὰ ἀρθῇ εἰς τὸ ὕψος του.

Καὶ πρῶτον καθίσταται ἐπ' ἀνάγκης αἱ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαι τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας νὰ ἐνωθῶσιν εἰς μίαν καὶ μόνην, μὲ ἀρχηγὸν τὸν ἐκαστοτὲ Μητροπολίτην Ἀθηνῶν.

Δεύτερον νὰ ἀντιπροσωπεύεται ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ κοινοβουλίῳ διὰ 11 ἐπισκόπων, εἰς ἀνά τρεῖς Νομούς, ὑποδεικνυμένους ἐκ μέρους τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου.

Τρίτον, νὰ γίνῃ ὁ κλήρος ἀνώτερός τε καὶ κατώτερος δημοσίου ὑπάλληλος καὶ νὰ διαβαθμισθῇ καὶ ταχθῇ εἰς τὰς διατάξεις τοῦ πανυπαλλήλικου Νόμου, μὲ τὴν διαφορὰν νὰ ἑξαργάται ἐκ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου μόνον.

Τέταρτον, νὰ ἰδρυθῶσιν Ἱεραικὰ Σχολαῖ' ἐξ' ὧν νὰ ἐξέρχονται οἱ ἱερεῖς τῶν χωριῶν, οἱ δὲ τῶν πόλεων νὰ εἶναι ἀπόφοιτοι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς ἰδρυθεῖσης Θεολογικῆς Ἀκαδημίας.

Πέμπτον, νὰ χορηγῇ ὁ ἱερεὺς τὰ μυστήρια δω-

ρεάν, νὰ ἀπαγορευθῶσι διὰ Νόμον τὰ τυχερά φώτων καὶ δισκῶν ἐορτῶν, νὰ ἐπιτρέπωνται δὲ μόνον τοιαῦτα δι' ἰδιωτικὰς ἀκολουθίας.

Ἐκτον, αἱ μοναστηριακαὶ περιουσίαι νὰ ἐκποιηθῶσιν, τὸ δὲ ἀντίτιμον αὐτῶν νὰ κατατεθῇ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν πρὸς ἰδρυσιν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων καὶ δὴ νοσοκομείων καὶ φθισιατρειῶν ἀνὰ ἓν εἰς ἐκάστην ἐπισκοπικὴν περιφέρειαν, καὶ

Ἑβδομον. Οἱ Ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ νὰ στρατομισθῶσιν εἰς μονὰς μακρὰν τῶν χωρίων ἔχουσας ἱστορικὴν σημασίαν, νὰ ἀφεθῇ δὲ εἰς αὐτὰς ἀνάλογος περιουσία πρὸς συντήρησιν τῶν μοναχῶν.

ΓΡΑΦ. Γ. ΣΚΑΝΤΖΙΑΔΗΣ

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ἡΜΩΝ ΩΣ ΑΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΩΣ ΕΘΝΟΥΣ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΥΠΟ Χ. ΣΚΑΛΙΣΙΑΝΟΥ

(Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρτακείου Ἀθηνῶν)

Πένησι ἔλαβον τὴν τιμὴν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ βήματος νὰ πραγματευθῶ ζήτημα τὸ ὁποῖον προσήλκυσε πάντοτε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ζήτημα, περὶ τοῦ ὁποῖου εἶναι τὸ υπέρτατον ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τί δηλ. συνίσταται ἡ ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία.

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἔδοκίμασα νὰ ἀπαντήσω στηριχθεὶς ἀπ' ἐνὸς μὲν εἰς τὰς ἀπροκαλύπτους παρατηρήσεις τοῦ ψυχικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, ἀπ' ἑτέρου δὲ εἰς τὰ πορίσματα τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς βιολογίας. Συμπέρασμα δὲ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῶν πορισμάτων ἐκείνων ὑπῆρξεν ὅτι ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀπολαύῃ οὗτος ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερας τέρψεως, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ἀσκή τὸ ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον ἔχει προορισθῇ ὑπὸ τῆς φύσεως, παρέχων χρησιμότητα καὶ συμβάλλον εἰς τὴν πρόοδον τοῦ συνόλου εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει. Κατὰ ταῦτα ψυχικὴ κατὰστασις εὐδαιμονίας δὲν εἶναι ἡ ταραχὴδὴς ψυχικὴ κατὰστασις τῶν ὀλικῶν ἀπολαύσεων καὶ τέρψεων, ἐκ τῶν ὁποίων, κατὰ ψυχολογικὴν ἀνάγκην, καθὼς εἶδομεν τότε, προσέρχονται λύπαι αἱ ὁποῖαι τοῦναντίον ἀναγκάζονται εἰς σκοπὸν τοῦ βίου ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὴν κακοδαιμονίαν, ἀλλ' ἡ ψυχικὴ μακαριότης τῆς ὁποίας ἀπολαύει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δοῦναι καὶ ἐντοχεῖ μετ' ἀρετῆς, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ μετ' εὐσυνειδήσεως τὸ καθήκον του ἐν τῷ ἔργῳ εἰς τὸ ὁποῖον ἔταξεν ἑαυτὸν.

Ὑπολείπεται ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν σήμερον τὰ αἷτια τῆς κακοδαιμονίας ἡμῶν, δηλαδή τὰ προσκόμματα τὰ ὁποῖα παρεμβάλλονται εἰς τὴν προσπάθειαν ἡμῶν πρὸς ἐπίτευξιν υπεράκτου ἀγαθοῦ, τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου διὰ νὰ εὐρωμεν τοιοῦτο τρόπον, ὁμολῶν τὸν δρόμον ὁ ὁποῖος ἄγει εἰς αὐτὴν. Δὲν τολμῶ νὰ προβάω εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ ζητήματος τοῦτου. Αἰσθάνομαι, ὡς καὶ πολλοὶ ἐξ ἡμῶν, ἐνδοιασμόν τινα νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἡ μετ' ἀρετῆς καὶ εὐσυνειδήσεως δράσις τοῦ ἀνθρώπου ἀρκεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς

ἑαυτὸν εὐδαιμονίαν ὑπὸ οἰονομήποτε ἄλλους ὄρους τοῦ βίου, διότι προβάλλονται εἰς πάντας ἡμᾶς σαρκαστικά καὶ βροντιώδη τὰ ἐρωτήματα: καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ εὐδαιμονία ἀνευ ὑπάρξεως οικονομικῆς εὐμαρείας; Συμβιβάζεται ἡ εὐδαιμονία μὲ τὴν πενίαν; Εἶναι δυνατόν ἀνθρώπος πένης νὰ εἶναι εὐτυχὴς ἐφ' ὅσον εἶναι ἠναγκασμένος νὰ παλαίῃ κοτὰ μισῶν προσκομμάτων ὅπως συντηρήσῃ τὴν προσφιλεῖς του ὑπάρξεις;

Εἰς τοῦτο καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα ἐρωτήματα, ἀτινα ἐκπηγάζουν ἐκ τῆς πρεσβευομένης γνώμης ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι ἀπαραίτητος ὄρος τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, πρέπει νὰ δώσωμεν μίαν ἀπάντησιν περὶ ἢ προβάωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ κυρίου ζητήματος, διότι τὰ ἐρωτήματα ταῦτα μένοντα ἀνευ ἀπαντήσεως αἰετοῦν τὴν ἀμφεβλία τῆς γνώμης ὅτι τὸ υπέρτατον ἀγαθὸν εἶναι τὸ ἐν ἀρετῇ ζῆν.

Ἐν πρώτοις εἶναι ἀπ' ἑαυτοῦ φανερόν ὅτι ἡ παγκοινὴ πρεσβευομένη γνώμη ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι ἀπαραίτητος ὄρος εὐδαιμονίας εἶναι φυσικὸν συμπέρασμα τῆς ἐπίσης ὑπὸ πολλῶν πρεσβευομένης γνώμης ὅτι τὸ υπέρτατον ἀγαθὸν εἶναι αἱ τέρψεις καὶ αἱ ἡδοναί.

Οἱ ἀβασανίστως πρεσβεύοντες τοῦτο, οἱ πολλοὶ δηλαδή, εἶναι λίαν φυσικὸν νὰ θεωροῦν ὡς ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς εὐδαιμονίας, τὴν οικονομικὴν εὐφρασίαν, διότι ἡ ἱκανοποίησις ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερων ἐπιθυμιῶν καὶ ἀπολαύσεων, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερων εὐχαρίστων συναισθημάτων, εἶναι κατὰ φυσικὸν λόγον δυνατόν διὰ μεγαλειτέρας οικονομικῆς εὐτορίας. Καὶ οὕτως ὁ ἀγὼν πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ υπεράκτου ἀγαθοῦ μεταβάλλεται εἰς ἀγωνισμὸς δημιουργίαν τῆς ἀπαραίτητου αὐτοῦ προϋπόθεως, πρὸς δημιουργίαν καὶ ἀπόκτησιν πλούτου. Ὅσον θαυμάσιον ἢ προϋπόθεσις αὕτη πραγματικοποιεῖται, τόσον μεγαλειτέρα εἶναι καὶ ἡ εὐδαιμονία. Κατ' αὐτοὺς ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι μόνον ἀπαραίτητος ὄρος εὐδαιμονίας καὶ εὐτυχίας ἀλλ' καὶ μέτρον αὐτῆς. Οἱ πλοῦτοι εἶναι εὐτυχεῖς καὶ ὅσον πλουσιώτεροι τόσον καὶ εὐτυχέστεροι καὶ τὸ ἐξαγόμενον συμπέρασμα εἶναι ἀλήθεια διὰ τοὺς πολλοὺς αὐτονόητος. Ἐν τῇ προηγουμένη ὁμιλίᾳ εἶδομεν ὅτι ἡ ἡδονιστικὴ θεωρία καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ ὑπὸ τοῦ δοθοῦ λόγου ἀπεδείχθη παρὰλογος καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ἢ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν ἄγει.

Δικαιοῦμεθα ἐπομένως ν' ἀπορρίψωμεν τὸν πλοῦτον, ὡς μέσον ἄγον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, ἀπὸ τῆς ταῦτα ὑποστηρίζουσα θεωρίας ἄγεται εἰς τὴν ἀντίθετον γνώμην. Θὰ ἡδυνάτο τις νὰ ἐπιμείνῃ ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι ἀπαραίτητος ὄρος εὐδαιμονίας, διότι εἶναι, καθὼς ἡ θεωρία ἐκείνη πρεσβεύει, ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων καὶ δεξιοτήτων, ἡ οικονομικὴ εὐτορία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην. Κατὰ ταῦτα τὸ ζήτημα δύναιτο νὰ τεθῇ ὡς ἑξῆς: ἂν ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ιδιοτήτων καὶ δυνάμεων καὶ τὴν ἀσκήσιν καὶ χρησιμοποίησιν αὐτῶν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ συνόλου, εἶναι ἀπαραίτητος ὁ πλοῦτος ἢ τοῦλάχιστον συμβάλλει ὅπως δὴποτε εἰς τοῦτο; Ὁ πλοῦτος δηλαδὴ ἀναπτύσσει περισσότερον τὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ ιδιότητες ἢ ὁ ἄπορος, ἠναγκασμένος νὰ παλαίῃ κατὰ μυρίων προσ

κομμάτων:

Ἐάν ρίψωμεν ἐν βλέμμα καὶ ἐξετάσωμεν τί συμβαίνει περὶ ἡμᾶς, θὰ εἰδωμεν ὅτι ἡ κοινὴ ἀντίληψις εἶναι ὅτι οἱ πλέον εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι ἄνθρωποι εἶναι οἱ διαθέτοντες πλοῦτον.

Τὸ πρᾶγμα εἶναι φυσικώτατον καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμβῇ ἄλλως, διότι διὰ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων τὸ σπουδαιότερον κίνητρον πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς εὐδαιμονίας· εἶναι ἡ ἐμφυτος ὁρμὴ πρὸς συντήρησιν τῆς ζωικῆς ὑπάρξεως αὐτῶν καὶ τῶν οἰκείων τῶν ὑπὸ τοῦ ἐλατηρίου τοῦτου τοῦ τόσον ταπεινοῦ ὅσον καὶ ἀνθρωπίνου ὠδοῦμενοι ἀναπτύσσονται διαρκῶς καὶ τελειοποιούνται εἰς τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὅποιον ἔταξαν ἑαυτούς, ζῶντες οὕτω σύμφωνα πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἀπολαύοντες τῆς οὕτω παραχθείσης εὐδαιμονίας.

Οἱ τοιοῦτοι δὲν ἀγωνίζονται ὅπως συλλάβουν τὴν ἀσύλληπτον φύσιν τῆς εὐτυχίας, ἀλλὰ προβάλουν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν καὶ πρὸς πραγματοποίησιν αὐτοῦ καταβάλλουν ἀπάσας αὐτῶν τὰς δυνάμεις. Αὐτὸ συμβαίνει διὰ τοὺς πλουσίους τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πενία ἐξ ἀνάγκης, ὅπως συντηρήσῃ ἑαυτήν, καθίσταται ἡ ἀπαιτηρία τοῦ ἔξῃ ἐν σχετικῇ εὐδαιμονίᾳ. Ἐν φαντασθῶμεν τοὺς πεπονημένους δι' ἓνα οἰονδήποτε λόγον καθισταμένους πλουσίους θὰ εἰδωμεν ὅτι, ἐπειδὴ ἔλλειπει τὸ κίνητρον ἐνεργείας καὶ δράσεως, στεροῦνται καὶ τῆς ἐκ ταύτης εὐδαιμονίας. Οἱ πλούσιοι πιτρίζουν εἰς ἑαυτοὺς ἀφθονα τὰ μέσα πρὸς ἀλάστωσιν καὶ δὲν παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἀναπτύξουν τὰς δυνάμεις αὐτῶν πρὸς τοῦτο. Ὁ βίος τῶν διέρχεται ἐν ὀνηρίᾳ σωματικῇ καὶ ψυχικῇ, αἱ δὲ πνευματικαὶ ἰδιότητες αὐτῶν ὡς πνευματικῶν ὄντων παραμένουν ἀνεκδήλωτοι. Ἀλλ' ἐκ τοιοῦτου βίου πᾶν ἄλλο ἢ εὐδαιμονίαν δυνάμεθα νὰ ἀναμείνωμεν, ἐν ἐνέκωμεν εἰς τὴν παραλῶν ἀποδείχθεισαν γνώμην, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία συνίσταται εἰς τὴν διαρκῆ δράσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπ' ἀγαθῷ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ συνόλου, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει.

Εἶναι λοιπὸν ὁ πλοῦτος πρόσφορος διὰ τὴν εὐδαιμονίαν δι' ἄνθρώπους ἀσθενεῖς βουλήσεως· ἄνθρωποι ὅμως πεπονημένοι διὰ βουλήσεως· ἰσχυρὰς δύνανται ν' ἀντιταθῶσιν εἰς τὴν ἐπὶ ἡμεῖς αὐτὴν. Αἱ φυσικαὶ δυνάμεις εἶναι τόσον ἰσχυραὶ καὶ ἐκδηλοῦνται, ὥστε δὲν ἔχουσιν ἀνάγκη κινήτρον ὅπως ἐκδηλωθῶσιν. Ὁ πλοῦτος παρ' αὐτοῖς, ἐν ἔχονσι τοιοῦτον, δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ καταστήσῃ ἀργὰς τὰς τόσον ἐκδηλῶς δεξιότητας, καὶ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐπιδράσῃ ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τοῦ βίου αὐτῶν.

Ἀλλ' εἶναι ὀλίγοι οἱ μὴ ὑφιστάμενοι τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πλούτου, ὁ ὅποιος ἐπενεργεῖ ὀλεθριῶς· ἐπὶ τῆς τύχης τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, διότι παρέχον εἰς αὐτοὺς ἀφθονα τὰ ὕλκι μέσα, δὲν κίμναι μόνον νὰ ὑπνώττουν αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις καὶ δεξιότητες αὐτῶν, ἀλλὰ ὠθεῖ αὐτοὺς εἰς ἀσφαλτέραν καὶ σιγνοτέραν τοῦ δέοντος· χρεῖαν καὶ ἱκίνο οἶπιν τῶν κατωτέρων ὁρμῶν τοῦ ἀνθρώπου χάριν τῶν μεγαλύτερων ἐκ τούτων εὐαρέστων συναισθημάτων, τελείως δὲ ἔξαντλούμενοι τὰς ἀποθήκας, ζοῦν βίον οἰκτρὸν καὶ ἀποθνήσκουν πρόωκ. Ἡ πενία διδάσκει ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι δηλητήριον, τὸ ὅποιον ἄτομα, οἰκογενείας, ἔθνη καὶ φυλὰς ὀλοκλήρου· ἐνμηδενίζει, διότι τρέπει εἰς τὴν ἀπόλαυσιν, ραθυμίαν καὶ ἐξευθένησιν. Ἡ διδασκαλικὴ δὲ πενία δεικνύει σαφῶς, ὅτι ὅσον νοθεύῃ τὴν βούλησιν καὶ τὴν σκέψιν εἶναι τὰ τέκνα πλουσιῶν οἰκογενειῶν, τόσον δραστήρια εἶναι τὰ παι-

διὰ ἀπόρων οἰκογενειῶν τῆς μέσης τάξεως.

Εἶναι ἄρα κακοδαιμονία ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία ἀγαθόν· Ἐξ ὅσων ἀνωτέρω ἐθίξαμεν, προκύπτει ὅτι ὁ πλοῦτος, ὡς προτὶν δράσεως ἐνὸς ἀνθρώπου, δύναται νὰ εἶναι δι' αὐτὸν τοῦτο εὐδαιμονία, διότι ἐκτὸς τῆς χαρᾶς καὶ τόσων ἄλλων συναισθημάτων, τὰ ὅποια δοκιμάζει ἀπ' αὐτὸν εἶναι κίνητρον πρὸς δράσιν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων καὶ δυνάμεων, τὸ ὅποιον ὅταν γίνεται μετὰ σκοπὸν λογικὸν ἀποτελεῖ τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν· ἀλλ' εἶναι ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ μὴ ἰσχυρὰς βουλήσεως ἀνθρώπου ὁ ἐκ κληρονομίας ἢ ὁ ὁπωσδήποτε ἀνευ δράσεως ἐκ μέρους αὐτοῦ ἀποκτηθεὶς πλοῦτος, διότι οὗτος δὲν θέτει εἰς κίνησιν τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον ὠθεῖ αὐτὸν εἰς ἀδυναμίαν.

Πλοῦτος καὶ πενία ἐν μεγάλῳ βαθμῷ εἶναι ἐν τῇ ἡθικῇ κόσμῳ, ὅτι θερμότης καὶ ψυχὸς ἐν τῷ φυσικῷ. Ὅπως καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ ἡ θερμότης προκαλοῦσιν τὸν θάνατον, οὕτω καὶ ἡ πενία καὶ ὁ πλοῦτος προκαλοῦσιν μαρasmus καὶ πόρρωσιν. Καὶ καθὼς ἐν τῷ φυσικῷ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἡθικῇ κόσμῳ ἡ εὐκράσας ζῶν εἶναι ὁ καλύτερος ὅρος· πρὸς πραγμάτων τῆς ἀληθείας· ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας.

Κατὰ ταῦτα δὲν εἶναι τυχαῖον, ἀλλ' εὐεξήγητον, τὸ γεγονὸς ὅτι πάντες οἱ διακρινόμενοι εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας, τὴν πολιτικὴν καὶ ἐν γένει εἰς πᾶσαν δράσιν ἀνθρωπίνην ἀνήκουν εἰς οἰκογενείας μέσης τάξεως, ὡς ἐπίσης εἶναι εὐεξήγητον ὅτι τὰ τέκνα τῶν ἐν εὐπορίᾳ οἰκογενειῶν δὲν ἔχουν ὁρμὴν πρὸς δράσιν καὶ τελειοποίησιν, ἀλλὰ δαπανῶντα ἀφειδῶς τὸν ἀκόπως κτηθέντα πλοῦτον, ζοῦν βίον, ὁ ὅποιος κατὰ τὴν ἀνωτέρω γνώμην, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ εὐδαίμων.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω ἀπεδείχθη σαφῶς ὅτι δὲν εἶναι ἀπαιτητὸς ὅρος ὁ πλοῦτος διὰ τὴν εὐδαιμονίαν, δὲν εἶναι ἡ ὁδὸς ἡ ἀγοῦσα πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ τοῦναντίον διὰ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀγεῖ εἰς πόρρωσιν καὶ ραθυμίαν, δηλ. εἰς κατὰστασιν ψυχικὴν ἀντίθετον τῆς εὐδαιμονίας.

Ἀλλ' ἐάν δὲν εἶναι ὁ πλοῦτος ἀπαραίτητος εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι ὅροι συντελοῦντες εἰς αὐτήν οἱ ὅποιοι δυνατὸν νὰ θεωρῶνται ὡς ἀπαραίτητοι καὶ ποῖοι εἶναι οὗτοι; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἀπαντήσωμεν ἐάν ὁρμηθῶμεν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀπετηρίας, ἐκ τῆς ὁποίας ὁρμηθῇμεν καὶ ὅταν προηγουμένως ἐπεχειρήσαμεν νὰ καθορίσωμεν τὸ ὑπερότερον τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθόν.

Ὡς ἡθην δὲ τότε ἐκ τῆς φυσικῆς ἀπόψεως τοῦ ζήτηματος. Ἐλέγμεν δηλαδὴ τότε ὅτι πᾶν ἐνεργεῖν ὄν, πᾶσα ζωικὴ ὁργάνωσις λέγομεν ὅτι εὐημερεῖ ὅταν ἀναπτύξῃ καὶ ἐκδηλώσῃ ἀπάσας τὰς φυσικὰς αὐτῆς δυνάμεις, αἵτινες διατελοῦσιν ἕως τότε εἰς ἀφανῆ κατὰστασιν, νὰ ζοῦν δηλαδὴ σύμφωνα πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν σύστασιν ὅσον τὸ δυνατόν πλήρη καὶ τέλειον βίον. Ὡς π.χ. φυτὰ στερούμενα ἀέρος καὶ ὕδατος ἢ ἐν γένει μὴ ζῶντα ὑπὸ τὰς κλιματολογικὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας δύναται νὰ εὐημερίσῃ τὸ γένος εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουν, μαραίνονται, ζῶν ἐπίσης ἀποπτόμενον τῆς περιοχῆς αὐτοῦ διάγει βίον δυστυχῆ καὶ ἀποθνήσκει πρόωκ· καὶ συνήθως ἀνευ ἀπογόνων, οὕτω καὶ ὁ ἀνθρώπος εὐημερεῖ, εἶναι εὐτυχὴς ὅταν δύναται ἀκωλύτως, ἢ αἰρῶν τὰ τυχόν κωλύματα, νὰ ἀναπτύξῃ τὰς ἐμφυτοὺς αὐτοῦ δυνάμεις καὶ νὰ ἐξελεγχθῇ μέλοι τοῦ σημείου εἰς τὸ ὅποιον προώρουν αὐτὸν ἡ ψυχικὴ του ἰδιοσυγκρασία. Ἀλλὰ

ἡ εὐημερία τοῦ φυτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τινων ὄρων· τοιοῦτοι δὲ εἶναι ἡ ἐν σπέρματος φύσις αὐτοῦ, ἡ καλλιέργεια αὐτῆς καὶ οἱ κλιματολογικοὶ ὅροι ὑπὸ τοῦς ὁποίους θὰ ἀναπτυχθῇ. Οὐχὶ διάφοροι εἶναι καὶ οἱ ὅροι ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου.

Διὰ τὴν ἀναπτυχθῆ καὶ ἀποδόσῃ εἰς ἔργον ὅτι ἡ φυσικὴ αὐτοῦ ιδιοσυγκρασία ἐπιτρέπει πρὸς α) τὴν ἐκ πνευματικῆν καὶ σωματικῆν ἀρτιότητα, νὰ ἔχῃ δηλαδὴ κληρονομίαν ὑπὸ τῶν προγόνων τοῦ ὅγιου σωματικῶν καὶ ψυχικῶν οργανισμῶν, β) νὰ τύχῃ ἐπιμελοῦς καλλιέργειας καὶ ἀγωγῆς ὑποβοηθούσης καὶ ἐνισχυούσης τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ γ) νὰ ζήσῃ εἰς περιβάλλον εὐνοούν ἢ τοῦλάχιστον μὴ προκαλοῦν ἀπολύτως τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ιδιοτήτων καὶ ἱκανοτήτων. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἀνωτέρω ὄρων ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου ἐξασκοῦσιν ἐπίδρασιν ἐπ' ἀγαθῷ ἢ κακῷ συντελεστικαί τινες, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσιν τὸ στενὸν ἢ εὐρὺ περιβάλλον εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἀνθρώπος γεννᾶται ἀναπτύσσεται καὶ ζῇ· τοιοῦτοι δὲ εἶναι ἡ οἰκογένεια, τὸ σχολεῖον, ἡ κοινωνία καὶ ἡ πολιτεία.

Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη ἕνα ἕκαστον τῶν στοιχείων τούτων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπίδρασιν αὐτήν. Καὶ ἄς ἀρχίσωμεν ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ἀνθρώπος βλέπει πρῶτον τὸ φῶς καὶ ὑφίσταται τὰς πρῶτας καὶ σπουδαιότατας ἐπιδράσεις. Οἱ γονεῖς ἐν πρῶτῳ οἱ ὁποῖοι μεταδίδουσιν εἰς τὰ τέκνα ζωὴν. Ἐὰν οἱ ἴδιοι εἶναι ἐστερηνμένοι ὕψους ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ οργανισμοῦ φέρουσιν εἰς τὸν κόσμον κληρονόμους καταδικασμένους νὰ εἶναι δυστυχεῖς· διότι ἐὰν ὄντως ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον ἀντικειμενικὴ προϋπόθεσις εὐδαιμονίας διὰ τὸν ἀνθρώπον, τοιαύτη ἡ ὕψις. Ἐγκληματοὶν οἱ γονεῖς ἑκείνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν προσπαθοῦν δι' ὅλων τῶν προστίμων εἰς αὐτοὺς μέσων νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς αὐτὰ ὕψιαν. Ἐγκληματοὶν ἐπίσης ὅσοι δὲν δίδουν σημασίαν εἰς τὴν ἠθικὴν τῶν ἀγωγῶν διὰ τὴν κατεύθυνσιν τῆς βουλήσεως τῶν εἰς τὸ ἀγαθόν! Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὸ ἔργον εἶναι δυσχερές. Τὰ τέκνα μας διέρχονται τὴν ζωὴν των, εἴτε ἐντὸς τῶν ἀνθυγιγνῶν καὶ ἀνηλίων σχολείων, ἢ ἐντὸς τῶν στενῶν καὶ κωνιοβοιθῶν ὁδῶν τῶν πύλων, ὅπου οἱ κίνδυνοι τῆς ὕψις τῶν ἀμιλλῶνται πρὸς ἐτέρους ἠθικοὺς κινδύνους.

Ἐὰν ὄντως οἱ γονεῖς ἐνδιαφέροντο νὰ ἐξασφαλίσουν καὶ τὰ τέκνα τὸν ὕψιαν θὰ ἐνομαστούντο εἰς συλλόγους καὶ θὰ ἐξήτουν παρὰ τοῦ κράτους νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς αὐτοὺς φόρους πρὸς ἐξέτερεσιν πύλων διὰ τὴν δημιουργίαν ἐξ αὐτῶν σχολείων ὕψιων καὶ μεγάλων εἰς τὰ ὁποῖα νὰ διέρχωνται τὴν ἡμέραν των τὰ τέκνα τῶν ἀηλλαγμένα ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ μολύσματος ὁλοθρίου περιβάλλοντος.

Ἐτερον μέγα πρόσκομμα τὸ ὁποῖον παρεμβάλλουν πολλοὶ γονεῖς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν τέκνων τὸν εἶναι ὅτι δὲν ἐκλέγουσιν εἰς αὐτὰ τὸ ἐπαγγελμα πρὸς τὸ ὁποῖον ἐκ φύσεως κλείνουσιν καὶ εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύναντο νὰ ἀναπτύξουν πλέον ἀποτελεσματικῶς τὰς φυσικὰς αὐτῶν δυνάμεις καὶ ἱκανότητας εἰς ὃ συνίσταται ἡ ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία.

Ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ συντέλουν ἀληθῶς εἰς εὐδαιμονίαν τῶν τέκνων των, εἰς τὴν ἠθικὴν των ἀγωγὴν τὰ θεωροῦν δευτερεύοντα καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐξασφαλίσουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον πλοῦτον, ἡλικίαν εὐμάριαν, ὥς ἐὰν τὰ τέκνα των ἐπαρκεῖτο νὰ ζήσιν ἐν πλήρει ἀργίᾳ καὶ ὥς ἐὰν συνίστα

το ἡ εὐδαιμονία εἰς τὸ ἐν ἀργίᾳ ζῆν. Τοῦναντίον προκύπτει ἐξ ὧν εἵπομεν ὅτι, ἐξασφαλίζοντες πλοῦτον, ἀπεργάζονται μόνοι των τὴν κακοδαιμονίαν αὐτῶν διότι οὕτω στεροῦνται τῶν ὄρων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, ὥς εἶδομεν ἀποτελοῦν τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦ συνόλου τὴν κακοδαιμονίαν συντελοῦν οἱ τοιοῦτοι γονεῖς διότι καὶ τοῦ συνόλου ἡ εὐδαιμονία συνίσταται εἰς πλήρη ἀνάπτυξιν εἰς πλείονα εἰς ἔργον ἀπόδοσιν τῶν καθ' ἕκαστον ἀτόμων.

Μετά τὴν οἰκογένειαν σπουδαίως μορφωτικὸς παράγων καὶ συνεπῶς συντελεστής τῆς εὐδαιμονίας τῆς νεότητος εἶναι τὸ σχολεῖον. Καὶ τὸ μὲν εἶδος τοῦ σχολείου ὁρίζει ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ οἰκογένεια. Ἀλλὰ ἡ μικρότερα ἢ μεγαλύτερα ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ πρὸς ταύτην ἡ ἐκείνη τὴν κατεύθυνσιν ὁρθῇ ποδηγήσει τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ιδιοτήτων καὶ κλίσεων καὶ ἡ κατὰ ταῦτα χειραγώγησις καὶ ἀνάπτυξις ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἡθοπλαστικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἱκανότητος καὶ ἐν γένει μορφώσεω τοῦ διδασκάλου. Δὲν εἰν. λοιπὸν ἀδιάφορος ἡ προσωπικότης τοῦ διδασκάλου διὰ τὴν τύχην τῶν ἐκπαιτευομένων εἰς αὐτὸ νέων. Διότι οὗτος ἀναλαμβάνει τὴν συστηματικὴν καλλιέργειαν καὶ ἀγωγὴν τῆς νεότητος. Ἡ ἀγωγή ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον καὶ σπουδαιότερον ὄρον τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀλλὰ τὸ σχολεῖον παρ' ἡμῶν δὲν εἶναι συντελεστής τῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος, διότι οὔτε ἡ οἰκογένεια, οὔτε ἡ πολιτεία ἀντιλαμβάνεται τὴν ὕψιαν αὐτοῦ ἀποστολήν. Ἐὰν ἡ οἰκογένεια ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ ἰδιωτικῶν σχολείων θὰ προτίμα τὸ εὐθυνότερον ἐπὶ δὲ μεταξὺ διαφόρων δημοσίων σχολείων θὰ προτίμα ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον τὸ τέκνον ἠδύνατο τύχῃ ἀκολοιτέρας καὶ ἐσκολιτέρας προαγωγῆς καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἠδύνατο ἐπιτύχῃ ἀπολυτήριον καὶ ἱκανοποιητικοῦ βαθμοῦ, ἀδιαφοροῦσα ἐὰν δὲν τύχῃ ἀρίτια ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως ἠθικοῦ χαρακτήρος. Ἡ κοινωνία ἐξ ἄλλου καὶ ἡ πολιτεία καίτοι ἐν τοῖς λόγοις κόπτωνται ὅπως τὸ σχολεῖον ἵσταται εἰς τὴν ὕψιαν αὐτοῦ περιωπὴν, ἐν τῇ πραγματικότητι θὰ θεωροῦν ὕψιαν τὴν ἀποστολήν αὐτοῦ.

Τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης ψήφισις νόμων περὶ ἐπαναξέτασώς τῶν ἀπορριπτομένων μαθητῶν καὶ φοιτητῶν παρεχόντων τὴν ἀμείψαν ὥς γέρας.

Μετά τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸ σχολεῖον, τοὺς σπουδαιότερους συντελεστὰς διὰ τὴν τύχην τῶν ἀνθρώπων, διὰ τῶν ὁποίων τίθενται τὰ θεμέλια τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, μεγαλειότεραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τύχης αὐτῶν ἐξασκεῖ τὸ εὐρύτερον κοινωνικὸν περιβάλλον εἰς τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ ἐξελιχθῇ καὶ ἐργασθῇ. Ἐν τῷ εὐρύτερῳ τούτῳ κοινωνικῷ περιβάλλοντι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναπτύξῃ ὁ νέος τὰς ἐν τῷ σχολείῳ ἀναπτυχθείσας δυνάμεις του, ἀσκῶν τὸ ἔργον τῶν τῶν ὁποίων ἐταξεν εἰς ἐαυτὸν. Διὰ τοῦτο ἡ εὐμενὴς ἢ δυσμενὴς ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας τοῦ ἔργου συντελεῖ καὶ εἰς τὴν κακοδαιμονίαν ἢ εὐδαιμονίαν αὐτοῦ.

Τὸ εὐρύτερον κοινωνικὸν περιβάλλον παρ' ἡμῶν εἶναι δυσμενὲς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων ἐνὸς ἑκάστου.

Ἐν τῷ φυσικῷ περιβάλλοντι παρ' ἡμῶν, ὁ ἀτομικισμὸς καὶ ὁ φθόνος παρεμποδίζουν τὴν μεγαλειότεραν ἐπίδοσιν εἰς ἔργα κοινωφελῆ, καὶ ἀτὶ νὰ βαστάζω-

μεν τὰ βάρη ἀλλήλων, κωλύομεν τὴν εὐδαιμονίαν ἀλλήλων. Οὐδαμοῦ ἀλλαγῇ προσκρούει ἐπὶ τοσοῦτων κωλυμάτων ὁ κινούμενος καὶ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὴν θέλησιν νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ συνόλου. Ἐξ ἁπλῆς ματαιοδοξίας καὶ ἐκ φθόνου, ἐξ ἐγωιστικῶν ἐλατηρίων κινούμενοι τοῦ κλείουν τὸν πρὸς τὰ πρόσω δρόμον καὶ τὸν παρεμποδίζουν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων καὶ δυνάμεων ἡτις ἡθελε φέροι αὐτὸν εἰς μείζονα τοῦ ἔργου ἀπόδοσιν καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν ἢ ὅποια τοῦ ἀρμόζει.

Ἡ ἐκ προλήψεων πάσχουσα κοινωνία ἐπηρεάζει καὶ παρακωλύει τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ καὶ τοῦ συνόλου τὴν εὐμάρειαν παρεμποδίζει, ἡτις συνίσταται εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατόν μείζονα ἀνάπτυξιν καὶ εἰς πλείονα εἰς ἔργον ἀπόδοσιν.

Ἐκτὸς τῶν ἐλαττωμάτων τούτων τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, τὰ ὅποια παρακωλύουν τὴν μείζονα εἰς ἔργον ἀπόδοσιν καὶ ἐμποδίζουν τὴν ἀνάπτυξιν ἱκανοτήτων αὐτοῦ συντελεῖ εἰς τὴν κακοδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ μία πατροπαράδοτος ἀντίληψις ἡτις εὐρύτερον εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸν ὄρον Νεποτισμὸς ὅτι τὰ τέκνα τῶν πλουσίων καὶ μόνον δικαιούνται λόγῳ τῆς ὑψηλῆς τῶν θέσεως νὰ ἀποτελοῦν τὴν ἀρχουσὴν τάξιν. Ἀλλ' ἡ τὰ τέκνα τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἀκριβῶς διότι ζῶσιν ἐν εὐπορίᾳ διότι εἶναι ἀτηλαγμένους ὁ βίος αὐτῶν προσκομιμάτων καὶ διότι γνωρίζουν ὅτι δὲν παρίσταται ἀνάγκη νὰ παλαίσουν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, δὲν αἰσθάνονται ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἐσωτερικὴν ὁρμὴν πρὸς ἀνάδειξιν καὶ τελειοποίησιν τῶν ἐν αὐτοῖς λανθανουσῶν ψυχικῶν δυνάμεων.

Πολλὰ τέκνα τοῦ λαοῦ τὰ ὅποια θὰ δύνανται νὰ ἀναπτύξουν τὴν δύναμιν αὐτὴν καὶ νὰ ἀναπτύξουν τὸ διανοητικὸν ἐπίπεδον τοῦ συνόλου παρεμποδίζονται ὑπὸ τῆς πατροπαράδοτου ἀρχῆς τοῦ Νεποτισμοῦ καὶ ὄχι μόνον παρακωλύεται ὁ αὐτοῦ ἡ εὐδαιμονία τοῦ συνόλου ἀλλὰ καὶ δὲν προάγεται ἡ εὐδαιμονία ἐκείνων χάριν τῶν ὁποίων ὑπάρχει ὁ Νεποτισμὸς διότι καὶ οἱ τελευταῖοι οὗτοι δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν εὐτυχεῖς ἀναλαμβάνοντες ἔργα ὑπέρτερα τῶν δυνάμεων τῶν.

Ἀλλ' ἡ εὐδαιμονία τοῦ ατόμου ἐξαρτᾶται καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῦ εἶδους τοῦ πολιτεύματος. Ταῦτα ἐπηρεάζουν τὴν σταδιοδρομίαν τῶν ατόμων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν. Ἡ πολιτικὴ ἀναλόγως τῶν νόμων τῆς, τῶν σχολείων τῆς, τῶν ὁργάνων τῆς καὶ μάλιστα τῶν ἀνωτάτων ἀρχόντων τῆς διευκλύνει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ατόμων καὶ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῶν. Παρ' ἡμῖν καὶ ἡ πολιτεία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι ἀτηλαγμένη μειονεκτημάτων. Ὡς ἄτομα ἐπιβληθέντα διὰ τῆς οἰκογενείας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν παρακωλύουν ἐπιμόνω; τὴν δρᾶσιν τῶν ἀληθῶς ἱκανῶν καὶ οὕτω πολλῶν ατόμων ἡ ἐλευθερία σταδιοδρομίας παρακωλύεται καὶ δὲν προάγεται ἐν πο-

λιτείᾳ ἐκπροσωπούμενη ὑπὸ προσώπων ἀναξίων.

Δὲν δύνανται νὰ συντελέσουν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς κοινωνίας καὶ δὲν δύνανται νὰ παράσχουν τὰ τοιαῦτα ὄργανα τοὺς ἀπαραιτήτους ὅρους καὶ συνθήκας ἐξασφαλίζοντας τὴν ὑγίαν καὶ εὐημερίαν αὐτῆς. Τὸ συμπέρασμα ἡμῶν εἶναι ὅτι ἡ κακοδαιμονία ἡμῶν ὡς ατόμων καὶ ὡς ἔθνους προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι οἱ θεσμοὶ οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ εἶναι οἱ κυριώτεροι συντελεστοὶ τῆς εὐδαιμονίας ὄχι μόνον δὲν συμβάλλουν εἰς αὐτὴν ἀλλὰ καὶ προσκόμματα παρεμβάλλουν ἀνυπερβλήτα διὰ πολλοὺς ἔνεκα τῶν ἐκ παραδόσεως προλήψεων καὶ ἐσφαλμένων ἀντιλήψεων ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐμμένονται.

Τὸ θεμελιώδες ἐλάττωμα τοῦ Ἑλληνόφρονος, ὁ ἀτομισμὸς, εἶναι ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τοῦ κακοῦ. Ἐνεκα τούτου δὲν ἀναπτύσσεται ἕκαστος εἰς μέγιστον βαθμὸν καὶ δὲν δύνανται νὰ παράσχῃ εἰς τὴν πολιτείαν τὴν μέγιστην ἀπόδοσιν εἰς ἔργα τὰ ὅποια δύνανται νὰ παραγάγῃ διότι ὁ φθόνος περιβάλλει προσκόμματα καὶ φράσσει τὸν δρόμον τῆς προσόδου του. Οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐκφεύγοντες τὴν ἐπίδρασιν αὐτὴν τοῦ περιβάλλοντος εἶναι περικομισμένοι μὲ δύναμιν ἠθικὴν καὶ διὰ τῆς μεγάλης ὑπεροχῆς αὐτῶν ὑπερβάλλουν τὰ προσκόμματα εἰς τὰ ὅποια οἱ πολλοὶ ὑποκύπτουν. Ἀλλοτε οἱ παρεμβάλλοντες προσκόμματα ἀντλοῦν ὠφέλειαν τινα ἐκ τούτου καθότι ὡς λέγον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι εἰς τὸν φθόνον αὐτὸ τὸ καλὸν ὑπάρχει ὅτι εἶναι μεγίστη συμφορὰ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὸν ἔχουν! Ἐκ πάντων τούτων προκύπτει ὅτι τὰ αἴτια τῆς κακοδαιμονίας ἡμῶν εἶναι βαθέως ριζωμένα ἐν τῇ ψυχροσυνθέσει τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐλαττώματος τούτου θὰ ἔπρεπε αὐτὴν τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους νὰ μεταβάλλωμεν, τὴν ἰδιοσυγκρασίαν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκδηλοῦται τὸ βασικὸν ἐλάττωμα τῆς φυλῆς. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιληφθῶμεν τοῦ ἔργου τούτου; Οὔτε ἡ οἰκογένεια, οὔτε ἡ πολιτεία, οὔτε ἡ κοινωνία παρέχουν εἰς ἡμᾶς λαβὴν πρὸς βελτίωσιν αὐτῆς. Ὁ μόνος συντελεστής, ὅστις παρέχει λαβὴν καὶ τοὺς ἄλλους θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξυγιάνῃ εἶναι τὸ σχολεῖον.

Ἀλλὰ ὅποιον σχολεῖον; ἐν κοινωνίᾳ οἷα ἡ ἡμετέρα, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ ἀνθρώπινον περιβάλλον τοσοῦτον δυσμενῶς ἐπηρεάζει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ατόμων, τὸ σχολεῖον ἔχει ἐξαιρετικῶς μεγάλην ἀποστολήν. Διὰ τοῦτο ἐξαιρετικῶς παρ' ἡμῖν τὸ σχολεῖον ἔπρεπε νὰ εἶναι κατ' ἐξοχὴν παιδαγωγικὸν σχολεῖον. Θὰ ἔπρεπε οἱ παῖδες τῶν Ἑλλήνων νὰ εἰθίζωνται πρὸς πραγμάτευσιν σκοπῶν κοινωφελῶν εἰς τὸν ἔηλον πρὸς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ εἰς τὴν πάσας τὰς ἀρετὰς περικλείουσας ἀληθῶς φιλοπατρίαν. Ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ συντελεῖται ἐπαναστατικὴ δρᾶσις ὅσον ἀφορᾷ τοὺς σκοποὺς τοῦ σχολείου καὶ τὰς μεθόδους αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἐφαρ-

μύζονται.

Ἄλλ' ἡμεῖς οὐδὲ καὶ ἡσθάνθημεν τὴν ἀνάγκην νὰ ἀσχοληθῶμεν μετὰ τὴν κίνησιν ταύτην, ἐνδιαφερόμενοι μετὰ ζήλου δι' ἄλλα ζητήματα ἐπουσιῶδη ἐνῶ τὸ μέγα πρόβλημα τοῦ ἔθνους ἐκ τῆς ὀρθῆς λύσεως τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον καὶ ἡ εὐδαιμονία τῆς φυλῆς, τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος παρημελήσαμεν ἐντελῶς. Μεριμνοῦμεν καὶ τυρβάζομεν περὶ πολλὰ ἐνῶ ἐνὸς ἐστὶ χρεῖα.

Ἀξιότιμοι Κυρίαί καὶ Κύριοι, ἐρευνῶντες τὰ αἴτια τῆς κακοδαιμονίας ἡμῶν κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ σπουδαιότερος συντελεστής τῆς εὐδαιμονίας ἡμῶν εἶναι τὸ σχολεῖον διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ ἐπιδράσωμεν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων; δηλ. τῆς οἰκογενείας, τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας.

Ἡ εὐδαιμονία τῶν μελλουσῶν γενεῶν τῶν Ἑλλήνων θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῶν προσπαθειῶν ἐκείνων οἱ ὅποιοι θὰ ἐργασθῶν ὅπως καταστήσουν τὰ σχολεῖα ἀληθῆ φωταγωγὰ ἰδρύματα ὑποβοηθούντα καὶ ἐμπνέοντα τὸ πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης πρὸς πραγματώσιν μεγάλων ἐκπολιτιστικῶν σκοπῶν. Μόνον οὕτω θὰ δυνηθῶμεν νὰ καταλάβωμεν τὴν προσήκουσαν θέσιν καὶ νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰς τὰς μελλούσας γενεὰς τῶν Ἑλλήνων ἀληθῆ ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν ἥτις θὰ συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μεγαλειτέρων ἠθικῶν δυνάμεων καὶ εἰς τὴν μετ' ἐνεργοῦς ἀρετῆς ἀσκήσιν τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ἔταξε δι' ἑκαστον.

ΠΕΡΙ ΜΙΑΝ ΣΥΖΗΤΗΣΙΝ

Ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία ῥητῶς καὶ κατηγορηματικῶς ἀπαιτεῖ ἵνα πᾶς κληρικός εἶναι ἔγγαμος καὶ ἐκλέγεται ἐκ τῶν ἐγγάμων πιστῶν (Α' Τιμ. γ'. 4,5), διότι τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν βίον πολὺ ὀρθῶς θέτει παραπάνω ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τὰς ὁποίας ἐπίσης ἀπαιτεῖ νὰ κέκτηται (Α' Τιμ. γ'. 2,3), πολὺ ταχαιῶς καὶ ἐπιτακτικῇ αὐτὴ καὶ κατηγορηματικῇ καὶ μὴ ἐπιδεχομένη ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει τροποποιήσιν, ἤρχισε νὰ καταπατῆται καὶ παραβιάζεται ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἡ ὑποκριτικὴ ἀγαμία, ἥτις κακῶς ἐκλήθη παρθενία κρείσσων ἐστὶ τοῦ γάμου.

Οἱ ἔπαινοι, οἱ ὕμνοι, οἱ διθύραμβοι, οἵτινες ἐψάλλησαν ἀπὸ τοὺς ἰδεολόγους καὶ ὑψηλῆτας, Χρυσόστομον καὶ Βασίλειον πρὸς τὴν θεὰν οὕτως εἰπεῖν παρθενίαν, παρεξηγηθέντες, ἤρχεσαν νὰ θολώσουν τόσον τὰ νερά, ὥστε ὀλίγου δεῖν κατόπιν νὰ ἐθεσπίζετο διάταξις δι' ὅλον ἐν γένει τὸν κλήρον ἀντεσυγγελικῇ. Καὶ ἐξηρέθη μὲν τῆς θεσπισθείσης καὶ ἀγγέλους καταπλησσοῦσης!! ἐπαγγελματικῆς παρθενίας, ὁ ἔγγαμος ἐνοριακὸς κληρικός, πλὴν ἐκηρύχθη ὡς κα-

τώτερος καὶ κατωτέρα καὶ ὑλιστικὴν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν αὐλον παρθενίαν! διάγων ζωὴν. Κηρυχθέντος οὕτω τοῦ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου διαγραφομένου σαφῶς βίου κατωτέρου τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀγαμίας, ὁ κληρὸς κατ' ἀνάγκην διηρέθη εἰς δύο διακεκριμένας τάξεις, ὧν ἡ καὶ ἐκλεξαμένη τὴν κηρυχθεῖσαν ὡς ἀνωτέρα τοῦ γάμου παρθενίαν, ἐκράτησε τὴν ἀρχὴν καὶ διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ δὲ ἔγγαμος κληρὸς ὠρίσθη ἵνα ἀπλῶς τελῇ τὰς ἱεροτελεστίας Ἀπὸ τὸν ἄγαμον κληρὸν τὸν κρατήσαντα τὰ σκήπτρα τῆς ἀρχῆς καὶ διοικήσεως καὶ κεκτημένον ἀνυπολόγιστον κτηματικὴν περιουσίαν πρὸς συντήρησίν του, φυσικόν ἦτο νὰ προέλθωσι καὶ μορφωμένοι τινες καὶ ἄξιοι λόγου. Ἐνῶ ὁ ἔγγαμος κληρὸς, περιφρονούμενος ὑπὸ τοῦ ἀγάμου, ὑποτελῆς καὶ δοῦλος εἰς τοῦτον, ἀμαθὴς καὶ πένης, ἐκλερόμενος καὶ καταρτιζόμενος πολλάκις ἀπὸ ναυάγια τῆς κοινωνίας, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ δράσῃ εἴτε ὡς διδάσκαλος, εἴτε ὡς ταγός, εἴτε ὡς ὁμολογητής, εἴτε ὡς ἱεροπόστολος, εἴτε ὡς μεγάλη ἠθικοθησκευτικὴ δύναμις; Ὁ ἔγγαμος κληρὸς τῆς Γραφῆς, τῆς κοινωνίας ὁ λύχνος, ἐτέθη ὑπὸ τὸν μόδιον. Ἐτέθη ὑπὸ τὸν μόδιον, διότι ἐκρατήθη πάντοτε ἐν γνώσει καὶ ἐν ἀγνοίᾳ ἀμαθῆς, ἵνα κατάξῃς ἢ τοῦ ἐγάμου τοῦ ἐγγάμου κληρικοῦ σταδίου ἀγρός.

Ἐὰν ὁ ἔγγαμος κληρὸς ἦτο μορφωμένος ἀληθῶς, οἱ Συνέσιοι, οἱ Κωνσταντινοὶ Οἰκονόμοι, οἱ Καλλίνικοι, δὲν θὰ ἦσαν σπάνια φαινόμενα, ἀλλὰ κάθε χωριὸν θὰ ἐκέκμητο καὶ ἕνα τοιοῦτον.

Ὅταν καὶ μόνον, ἀπας ὁ Κληρὸς γίνῃ ἔγγαμος, ὡς ἡ γομφὴ κατηγορηματικῶς ἀπαιτεῖ, — ὅταν ὁ ἐνοριακὸς κληρὸς μορφωθῇ καὶ πᾶς ἱερεὺς γίνῃ πρῶτος ἐν τοῖς πρώτοις τῶν μορφωμένων τῆς κοινωνίας ἐν ἡ δρεῖ, — Ὅταν παύσῃ ἡ ἀπαισία διαίρεσις τοῦ κλήρου εἰς ἀνώτερον καὶ κατώτερον, ἥτις διαίρεσις τὸν ἔγγαμον κληρὸν ἐξεμυδένισε, — καὶ ὅταν τέλος οἱ ἄγαμοι καὶ μοναχοὶ κληρικοὶ μετὰ τὸν ἡχηρὸν τίτλον τοῦ ἀρχιμανδρίτου, παύσωσι νὰ πληρῶσι τὰς πόλεις, τὴν παρθενίαν τεθλιμμένην καὶ ὠχρὰν ἐπ' ὅμου περιφέροντες, τότε καὶ μόνον ὁ ἔγγαμος κληρὸς θ' ἀποβῇ ἡ μεγαλυτέρα ἠθικοπλαστικὴ δύναμις, ἀξία τῆς σωστῆς καὶ ἠθικοπλαστικῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ. Τότε ὁ κληθεὶς κατάξῃς ἀγρός τοῦ ἐγγάμου κληρικοῦ σταδίου θὰ μεταβληθῇ εἰς ἀγρὸν πλήρη ὑψηλῶν φοινίκων, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου θὰ ὠχρῇ ὁ πρῶτος ἀγρός τοῦ ἀγάμου κληρικοῦ σταδίου.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀγαμία ἥτις ἐσφαλμένως καλεῖται παρθενία, ἐν πάσει περιπτώσει ἄς παύσῃ ζητοῦσα πρῶτεϊα, ἄς παύσῃ θέλουσα ἐπομένους ἐκείνους οἵτινες ζῶσι κατὰ τὴν τῆς Γραφῆς ὑπόδειξιν.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΥ

Ἡ ἀναθεώρηση τοῦ «Βιβλίου τῶν κοινῶν προσευχῶν», ὅπως ἀποκαλεῖται τὸ ἀγγλικὸν Εὐχολόγιον, καὶ ἡ προσαρμογὴ τοῦ εἰς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, προεκάλεσε μεγάλας συζητήσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων μερίδων ταύτης καὶ ἀντεγκλήσεις. ἄλλων μὲν θερμῶς συνηγορούντων ὑπὲρ τῆς ἀναθεώρησεως, ἄλλων δὲ θεωρούντων ταύτην προδοσίαν τῶν ἀρχῶν, τῆς μεταρρυθμίσεως. Ἐν τούτοις τὸ ἀναθεωρηθὲν Εὐχολόγιον ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν λόρδων καὶ τὴν 15ην Δεκεμβρίου π. Ἐ. ἀνεμνήνετο ἐν μεγίστῃ συγκινήσει ἡ ψήφισις αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων. Τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην ἐσπέραν ἡ βουλὴ αὕτη παρουσιάζει θέαμα ἔκτακτον, αὐτὸς δὲ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντερβούριας μετὰ πλείστων ἄλλων ἐπισκόπων παρηκολούθουν μετ' ἀγωνίας ἀπὸ τοῦ θεωρίου τῶν εὐγενῶν τὰς διεξαγομένους πεισματώδεις συζητήσεις. Ἡ ἐντύπωσις ἡ προκληθεῖσα καθ' ἅπασαν τὴν Ἀγγλίαν ἐκ τῆς ἀπορρίψεως τοῦ ἀναθεωρηθέντος Εὐχολογίου ὑπῆρξε καταπληκτικὴ. Ἐν τούτοις εἰς νέας ἐκκλησιαστικὰς συνελεύσεις ἀπεφασίσθη ἡ τροποποιήσις εἰς τινὰ σημεῖα τοῦ ἀναθεωρηθέντος Εὐχολογίου καὶ ἡ εἰσαγωγή αὐτοῦ καὶ πάλιν εἰς τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων πρὸς ψήφισιν.

Ἐκ τῶν γενομένων δεδαγμένων ἐν τῷ Εὐχολογίῳ δὲν προεκάλεσαν ἀντιρρήσεις αἱ περιλαμβάνουσαι τὴν συντόμευσιν τῆς πρωΐνης καὶ ἐσπερινῆς ἀκολουθίας, τὴν αὔξησιν εὐχῶν τιμῶν, τὴν ἐλευθερίαν περὶ τὴν συντόμευσιν τῆς λιτανείας καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ λεγομένου «Θανασιανοῦ συμβόλου», τὸν πλουτισμὸν τῆς νεκρωσίου ἀκολουθίας κλπ. Εἰς ταύτας προσετέθη καὶ περὶ τὸ Εὐχολόγιον περιέχον τὰς ἀκολουθίας τῆς πρώτης ὥρας καὶ τοῦ ἀποδείπνου, βραδείαν ἀκολουθίαν ἀπαγγελιομένην ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ λαοῦ, πρὸ τῆς θείας κοινωνίας, πρὸς ἀποδοχὴν αἰσιολογίας καὶ εὐαγγέλια κατὰ τὰς κ' ἡμερινὰς τῆς περιόδου τῆς νηστείας καὶ εἰδικαί εὐχαὶ διὰ τινὰς περιστάσεις.

Αἱ μεταβολαὶ αἱ προκαλοῦσαι ἀντιρρήσεις ἀφαιρῶν εἰς τὴν ἀμφίεσιν τῶν κληρικῶν καὶ δι' εἰς τὴν τέλεισιν τοῦ μυστηρίου τῆς ἁγ. Εὐχαριστίας, καθ' ὅσον ἡ προτεινομένη εὐχὴ τοῦ καθαρῆς τῶν τιμῶν δώρων, περιέχει τὴν ἀρχαίαν μορφήν τῆς ἐκκλησίας, τοῦ ἁγ. πνεύματος, μνημονεύει πλὴν τοῦ Σαυροῦ καὶ τῶν ἄλλων γεγονότων τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου, καὶ περιλαμβάνει τὴν προσφορὰν ἡμῶν αὐτῶν, τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων. Τὸ σπουδαιότερον δὲ ἦτο ἡ διατήρησις τῶν ἡγιασμένων τιμῶν δώρων, χάριν τῆς μεταλήψεως τῶν ἀσθενῶν, ἣν διατήρησιν ἐπέβαλον ἀνάγκαι ἀναπόφευκτοι.

Τὰς μεταβολὰς ταύτας ἐξαγαγόντες ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντερβούριας, ὡς μὴ ἀλλοιούσας τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀγγλικῆς ἐκκλησίας, ἐτόνισεν δὲ ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ νέου εὐχολογίου ἦτο προαιρετικὴ. Ὅτε δὲ καὶ μετὰ τὴν τροποποίησιν τῶν μεταβολῶν τούτων ἐζητήθη ἡ ψήφισις τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων, ἠλπίετο ὅτι αὕτη θὰ ἦτο ἐπιεικὴ. Αἱ συζητήσεις τῆς 14ης καὶ 15ης Ἰουνίου ἦσαν σπουδαίως διαφερόντος ὡς καὶ αἱ τοῦ Δεκεμβρίου, ὁλνότερον ὁρμητικαί, πλὴν τεχνικώτεραι ἀπὸ τινῶν ἀπόψεων. Ἐν τούτοις ἡ πλειονότης τῶν βουλευτῶν ἐνέμεινε εἰς τὰς γνώμας τῆς. Διὰ πλειοψηφίας 48 ψήφων ἐπὶ 236 ψηφισάντων ἡ βουλὴ τῶν κοινοτήτων ἠρνεῖτο καὶ πάλιν τὴν ἀκολουθίαν τοὺς πνευματικούς ἡγέτας τῆς ἀγγλικῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ δεχθῇ τὴν ἀπόφασιν τῆς γενικῆς αὐτῆς συνελεύσεως. Τὸ σχέδιον τοῦ τροποποιηθέντος εὐχολογίου ἀπερρίφθη.

Δὲν γνωρίζομεν ὁποίας συνεπειὰς θὰ ἔχῃ διὰ τὸ μὲν-

λον τῆς ἀγγλικῆς ἐκκλησίας ἡ τροπὴ αὕτη τῶν πραγμάτων. Ἡ προκληθεῖσα ταραχὴ εἰς τοὺς ἀγγλικανούς εἶναι ἀπάνταστος. Ἡ ἥτα αὐτῇ τοῦ κλήρου κρίνεται διαφοροτρόπως. Διεδόθη ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντερβούριας παραιτεῖται ὅτι ὁ φοβερὸς πολέμιος τῆς ἀναθεώρησεως, Ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Sir Γουλιέλμος Joynson Hicks, ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου κατὰ τῆς ἀναθεώρησεως, ἐτοιμάζει ἐπιτροπὴν ἐκ διαφόρων προσωπικοτήτων πρὸς παρασκευὴν νέου βιβλίου προσευχῶν ὅτι ἐτοιμάζεται ὁ χωρισμὸς τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους, καὶ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Dureham συνέστησε τὴν ἀπάλειψιν ἐκ τοῦ νέου Εὐχολογίου τῆς διατάξεως περὶ διατήρησεως τοῦ ἁγίου ἄρτου, ἣν ἀπορρίπτει ἡ βουλὴ.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ στάσις τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου, ὁ ὁποῖός δὲν ἠκολούθησε τὴν λαϊκὴν γνώμην ἐν τῷ φλέγοντι τούτῳ ζητήματι. Ἡ συντηρητικὴ ἑφημερίς Morning Post συνέστησε τὴν ἀπόρριψιν, ἐνῶ οἱ Times καὶ ὁ Observer ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ νέου Εὐχολογίου. Οἱ Times μάλιστα ἐδημοσίευσαν μὲν διαφόρους γνώμας συνηγορούσας ὑπὲρ τῆς ἀπορρίψεως, διὰ κυρίων ὁμῶς ἄρθρων ἐκηρύχθησαν κατ' αὐτῆς. Ὁ ἀρχισυντάκτης τοῦ Observer, Carnin, θεωροῦμενος ὡς εἰς τῶν διαπρεπεστέρων συγχρόνων δημοσιογράφων, ἐξαφράσθη ἐντονότερον τῶν «Τάιμς».

Ἐκ θρησκευτικοῦ τύπου, ὁ Guardian, ἐκπροσωπῶν τὸν προοδευτικὸν καὶ μετριοπαθεῖ ἀγγλικανισμόν, ὑπεστήριξε τὸν νέον Εὐχολόγιον, καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀξιόλογοι ἑφημερίδες. Τούναντίον ὁ Record, τῆς μερίδος τῶν «εὐταγματικῶν» προτεσταντῶν, καὶ ὁ Christian World, ἑφημερὶς τῆς μερίδος τῶν Ἀσυμμορφῶτων, ἐκδιδομένη ὑπὸ τῶν κοινῶν ἐκκλησιαστικῶν, συνίστα τὴν ἀπόρριψιν, καθὼς καὶ τὸ ὄργανον τοῦ ἀρχοῦ ἀγγλοκατολικοῦ Church Times.

Τόσον ἡ ψήφισις τοῦ Δεκεμβρίου, ὅσον καὶ ἡ τοῦ Ἰουνίου ἐδημοσίευσεν διατρήσεις καὶ διαφόρους μερίδας. Μεταξὺ τῶν συντηρητικῶν, οἱ ὁποῖοι σήμερον κυβερνοῦσι τὴν Μ. Βρετανίαν, ὁ πρωθυπουργὸς Μπόλτουν καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν Οὐίνστον Τσότσεϊλ, ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ ἀναθεωρηθέντος Εὐχολογίου, ἐνῶ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Joynson—Hicks, ὑποστηρίζοντες καὶ ὑπὸ τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως Sir Thomas Inskip ἦσαν ἡγέται τῶν πολεμίων τῆς ἀναθεώρησεως· μετ' ὧν συνετάχθησαν πάντες σχεδὸν οἱ φιλεισώθεροι μετὰ τοῦ Lloyd George, καθὼς καὶ τὰ τρία τέταρτα τῶν ἐργατικῶν βουλευτῶν.

Ἐκαστὸν εἰς βουλευτὰ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὸν ἀγγλικανισμόν, πρεσβυτεριανοὶ τῆς Σκωτίας, κογκρεγκασιονισταί, βαπτισταί, μεθοδισταί, κατόλικοι κινεζοὶ, πολλοὶ ἀδιάφοροι καὶ εἰς κομμουνιστῆς, ὁ Saklatvala, κατεψήφισαν τὸ ἀναθεωρηθὲν Εὐχολόγιον, καίτοι τὸ ζήτημα ἐνδιέφερε αὐτοὺς ἐμμέσως. Τούτῳ ἐκρίθη ὡς ἀποτελοῦν τὸ φοβερὸν ἐλάττωμα ἐκκλησίας ἡνωμένης μετὰ τοῦ κράτους. Οἱ μὴ ἀγγλικανοὶ ἐξήσκησαν βεβαίως νομικὸν αὐτῶν δικαίωμα ψηφίζοντες, πλὴν ἡ ἐπέμβασις αὐτῶν εἰς ζήτημα ἐκκλησίας ξένης πρὸς αὐτοὺς εἶναι ἐντελὲς ἀτυχής. Ἐπίσης ἀπὸ ἀπόψεως προτεσταντικῆς ἡ ἀπόφασις τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων εἶναι εὐχάριστος. Τούναντίον, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ δικαίου καὶ ὅτι ὁποῖον ἔχει πᾶσα ἐκκλησία εἶναι αὐτοδιοικήται, ἐξετάζομένη ἡ ψήφισις τῆς 15ης Ἰουνίου εἶναι ἐξόχως λυπηρά. Ἀλλ' εἶναι ὁμῶς νομικῶς σύμφωνος πρὸς τὸ τὸν καθεστὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας.

Ἦδη ἐρωτᾶται: ὁ ἀγγλικανικὸς κλήρος θὰ ὑποκύβῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐλέγχου τῆς ἐκκλησίας τοῦ ὑπὸ στοιχείων ξένων πρὸς τὸν ἀγγλικανισμόν, Σκώτων, Ἰρλανδῶν καὶ ἀσυνόρων πρὸς τὸν χριστιανισμόν; Ἐκφράζονται σοβαραὶ ἀμφιβολαὶ περὶ τούτου. Ἐξ ἐτέρου πλείστοι τῶν ἀγγλικά-

Ο φίλοι συνδρομηταί με τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐκδοσις τῆς «Νέας Ζωῆς» δὲν ἀποτελεῖ κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν, ἥς στείλωσι προθύμως καὶ εὐχαρίστως τὴν μικρὰν συνδρομὴν των.

γὼν εἶνε κατὰ πάσης διαταράξεως τοῦ καθεστώτος. Εἰς ἔν των τελευταίων αὐτῶν φύλλον οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ καιροί» τοῦ Λονδίνου ἔγραψαν σχετικῶς.

«Τίς δέχεται τὸ νέον «βιβλίον»; Δὲν εἶνε μόνον οἱ ἐξ ἐπίσκοποι οἱ ὅποιοι διεμαρτυρήθησαν ἤδη. Ἐκ τῆς κατὰς λισούσης μερίδος, ὁ λόρδος Χάλιφαξ τὸ ἀπέρριψεν ἐξ ἀρχῆς· ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Τυρο, ὁ πρύτανης Wells ἐπίσης τὸ ἀπορρίπτουν. Ἐκ τῆς προτεσταντικῆς μερίδος, ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Exeter τὸ θεωρεῖ ὡς ἀπρεπές, οἱ ἀρχιεπίσκοποι τοῦ Δουβλίνου καὶ τῆς Οὐαλλίας τὸ ἀπεκήρυξαν, οἱ δὲ ἀρχιεπίσκοποι τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἀσυμμορφῶτων ἐκηρύχθησαν κατ' αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐκ τῶν μερίδων τῶν νεωτεριστῶν, ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ ῥέκτωρ τῆς Birmingham, ὁ καθηγητὴς Burkitt καὶ ἔξ συνάδελφοί του τοῦ Cambridge. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος τοῦ Gloucester ἔγραψεν εἰς τοὺς «Τάϊμς» δεῖ τὰ 9000 τῶν λαϊκῶν ἀποστρέφονται εἰς τὸ νέον Βύχολόγιον. Ὁ Belton, καθηγητὴς τοῦ King's college, προσέθηκεν, δεῖ ἡ βουλὴ τῶν κοινοτήτων ἐμπροσθέντι ἐγκύρως τὴν κοινὴν γνώμην καὶ οὐχὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνέλευσις».

Καὶ τὸ γεγονός τοῦτο περιπλέκει ἐπὶ μᾶλλον τὴν κατάστασιν.

Ἡ ἰδέα τῆς ἐθνικῆς ἐκκλησίας ἀλλὰ κεχωρισμένης τοῦ κράτους δὲν ἔχεν προοδεύσει πολὺ. Ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ λύσις αὕτη εἶνε ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη ἵνα κατορθώσῃ ὁ ἀγγλικανισμὸς γὰρ ἐξέλθῃ τῆς τραγικῆς του θέσεως καὶ τῆς λειτουργικῆς ἀναρχίας. Τὸ αὐτὸ μέτρον ἐφήρμοσε καὶ ἡ ἐθνικὴ ἐκκλησία τῆς Γενεύης τῷ 1907, παρὰ τὰς ἀναποφεικτοὺς δυσκολίας, καὶ ἡδὴ ἤρξατο ἡ πραγμάτωσις τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων τῆς νέας καταστάσεως αὐτῆς. Καὶ ἡ ἐθνικὴ ἐκκλησία τῆς Σκωτίας ἤρξατο περὶ αὐτὴν ὅτι ὁ χωρισμὸς δὲν συμφέρει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς.

Αἱ σημεριναὶ ἀνάγκαι ὁδηγοῦσιν εὐθὺς πᾶσαν ἐκκλησίαν θέλουσαν νὰ ζήσῃ πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς κρατικῆς γραφειοκρατίας διὰ τοῦ χωρισμοῦ. Διὰ τοῖς λοιπὸν καὶ ὁ ἀγγλικανισμὸς δὲν θά εὕρισκε τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων του εἰς τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ κράτους;

(«**Ἄγιος Σπυρίδων**»)

ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΣΥΓΚΙΝΟΥΣΑ

Καθ' ἃ γράφει τὸ «Das evangelische Deutschland», ὁ M. von Hünfeld, ὁ θαυραλὸς ἀεροπόρος, ὁ ἐκ τῶν πρώτων δι' ἀεροπλάνου ἑλθὼν ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἀμερικὴν, ἐξαφώνησε τὴν ὁν Μαίον λόγον ἐν τῇ γερμανικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐν Ν. Ὑόρκῃ, εἰπὼν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς:

«Δύνασθε νὰ ἐννοήσητε τὴν συγκίνησιν, ἥτις με κατέχει κατὰ τὴν ὥραν ταύτην καθ' ἣν ὁμιλῶ ἐν ταῦθα, διότι οὔτε οἱ σύντροφοί μου, οὔτε ἐγὼ εἰμεθα ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἀρκοῦνται εἰς τὴν τυπικὴν προσκόλλησιν εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐκκλησίας των. Ἐ-

νόησαμεν λίαν σαφῶς ἤδη, ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη βοήθεια, πᾶσα ἀνθρωπίνη ἰσχὺς εἶνε ἐσπερημένη δυνάμεις ὅταν δὲν ἔχῃ μετ' ἑαυτῆς τὸ θέλημα τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ. Οὐδέποτε ἄλλοτε ἐλάβομεν πληρεστέραν συνειδησιν τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ παρὰ ὅτε ἐπλανώμεθα ὑπεράνω τῶν νεφελωμάτων τοῦ Neufundland καὶ ἀργότερον τῶν παγωμένων ἐρημῶν τοῦ Λαβραδὸρ. Σήμερον εὕρισκομαι ἐν μέσῳ ὑμῶν. Οἱ δύο σύντροφοί μου εὕρισκονται ἐπίσης ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναφ. Λατρεύομεν τὸν αὐτὸν Θεόν. Τὰς πρώτας ἡμέρας μετὰ τὴν προσγνώσιν μας, ἐνφ' ὃ φίλος μου Kohl εἰργάζετο πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς μηχανῆς μας, ὁ ἱρλανδὸς σύντροφός μου καὶ ἐγὼ ἔπρεπε νὰ διατρέξωμεν εἴκοσι μίλια δι' ἑλκύθρου συρομένου ὑπὸ κυνῶν, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὴν μακρὰν γέφυραν καὶ μεταδώσωμεν τὴν εἰδησιν τῆς ἐλευσεώς μας. Εὐφορὸν ἐκεῖ ναύσκον κεκαλιμμένον ὑπὸ χιόνος. Εἰς οὐδεμίαν ὁμολογίαν ἀνῆκεν. Ἀλλ' εἰσῆλθομεν καὶ οἱ δύο ἀνθρωπίνως καὶ ἐγονυπετήσαμεν. Κεχωρισμένοι κατὰ τὴν ὁμολογίαν, ἀλλ' ἡνωμένοι ἐν τῇ αὐτῇ πίστει· κεχωρισμένοι διὰ τῆς γλώσσης, ἀλλ' ἡνωμένοι διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ συνδέσμου, ὁ ὅποιος μᾶς συνεκίνει, ἐδοξολογήσαμεν τὸν Θεόν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας μας.»

Οἱ διὰ πρώτην φορὰν λαμβάνοντες φύλλον καὶ μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί παρακαλοῦνται ὅπως ἀφοῦ διαβάσουν προσεκτικὰ τὸ φύλλον μας ἐπιστρέψουν αὐτό. Οἱ μὴ ἐπιστρέφοντες τὸ φύλλον θεωροῦνται ὡς ἐγγραφεῖς συνδρομηταί καὶ παρακαλοῦνται ὅπως ἐμβάσωσι διὰ ταχ. ἐπιταγῆς τὴν συνδρομὴν των ἐντὸς τοῦ πρώτου μηνός.

Τὸ περιοδικὸν ἐκδιδόμενον τὴν πρώτην ἐκάστου μηνός εἰς διπλοὺν φύλλον ἀποστέλλεται εἰς τοὺς συνδρομητάς μας τακτικῶτατα.

Τὰ ἐμβάσματα τῶν συνδρομῶν ἢ ὅ,τι ἄλλο ἀφορᾷ τὸ περιοδικὸν δεῖν νὰ ἀπευθύνωνται εἰς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «**Νέα Ζωή**» Βάμον (Κρήτης).

Οἱ μὴ λαμβάνοντες φύλλον τι ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ταχυδρομείου παρακαλοῦνται ὅπως καθιστῶσι γνωστὸν τοῦτο πρὸς τὴν Διεύθυνσιν.

Τύποις **Ε. ΠΕΤΡΑΚΗ**—Χανιά